WALDEMAR ANTONI KOZŁOWSKI

Dzieje PIŁKI NOŻNEJ w CHEŁMIE w latach 1919-2010

Książkę dedykuję żonie i dzieciom
z podziękowaniem za cierpliwość
dla mojej bezinteresownej i pracochłonnej
pasji autorsko-wydawniczej

Powyższą książkę sponsorowali:

Spis treści:

Wprowadzenie…….…….….6

Rozdział I – Lata 1919 – 1939……10

WKS 7pp Leg……..(1920-1939)
KS „Czarniecczycy”(1921-1939)
KS „Seminarzyści”..(1921-1939)
WKS 2pac……....(1922-1939)
KS „Cywil”……...(1923-1939)
KS „Amatorzy”…...(1924-1939)
KS KPW……..(1929-1939)
Inne kluby i koła
Boiska, opieka medyczna, kibice.

Rozdział II – Lata 1939 – 1944…….....19

Mecze podczas okupacji

Rozdział III – Lata 1944 – 1955…….. 21

WKS „OSA”……...(1944-1946)
KS ZZK „Kolejarz”….(1945–1955)
WKS „Gwardia”……..(od 1946 r.)
KS „Żbik”……...…..(1945-1950)
KS „Związkowiec”…..(1949-1955)
KS „Start”……(1952-1955)
ZS „Zryw”.……..(1953-1957)

Rozdział IV – Lata 1955 – 2010……...32

KS „Chełmianka”……....(1955-2010)
WKS „Gwardia” - MKS „Granica”...(1991-2000)

Źródła i opracowania……46
Aneks……..47

Twórcy chełmskiej piłki nożnej po 1945 r.
1.Zygmunt Berezecki
2.Henryk Derlak
3.Waldemar Kursa
4.Alfred Ostrowski
5.Jan Smyda
6.Józef Wosiński
Podsumowanie (wnioski)…… ……..55

Słowo wstępne

Waldemar Antoni Kozłowski nauczyciel wychowania fizycznego, sportowiec, trener II klasy piłki ręcznej i regionalista. Znany jest w Chełmie przede wszystkim jako autor szeregu prac z zakresu kultury fizycznej w Chełmie i regionie. Dotychczas ukazały się jego m.in. takie pozycje jak ***Dzieje kultury fizycznej na ziemi chełmskiej, Organizacje paramilitarne o charakterze sportowym na terenie Chełmszczyzny w okresie międzywojennym 1918-1939, Krajoznawstwo i turystyka w Chełmie w latach 1918-1939 czy Zasłużeni Chełmianie dla kultury fizycznej – słownik biograficzny cz. I i II.***

Obecnie wydana została następna bardzo ciekawa i interesująca praca w/w autora, a mianowicie ***Dzieje piłki nożnej w Chełmie w latach 1919-2010.*** Książka ta zasługuje na szczególną uwagę, gdyż przedstawiono w niej wiele nieznanych faktów, nazw drużyn, wyników meczów, szczególnie z okresu międzywojennego. O ile dzieje piłki nożnej w Chełmie po wojnie i kluby które tworzyły powojenną rzeczywistość piłkarską takie jak ***Kolejarz, Gwardia, Chełmianka, Granica*** są w miarę znane, o tyle nasza znajomość przedwojennego piłkarstwa chełmskiego jest praktycznie żadna. A przecież również przed wojną w piłkę nożną grano wszędzie i była najpopularniejszą dyscypliną sportu również w Chełmie.

Takie kluby jak ***WKS 7 pp. Leg, WKS 2 pac., KS Czarniecczycy, KS „Seminarzyści", KPW,*** czy wiele klubów i kół amatorskich i dzielnicowych chlubnie zapisało się w dziejach piłkarstwa chełmskiego. Dlatego wielkie słowa uznania należą się autorowi za to iż na kartach swojej książki w wyczerpujący sposób przedstawił dzieje piłki nożnej w Chełmie, a w szczególności okres przedwojenny.

Dowiadujemy się w jakich klasach rozgrywkowych grały nasze drużyny, poznajemy ich składy i wyniki meczów.

W końcowej części książki autor przedstawił biogramy ludzi najbardziej zasłużonych dla chełmskiego futbolu. Znalazłem tu biogramy cenionych trenerów ***Józefa Wosińskiego i Waldemara Alfreda Kursy.*** Wspaniałych ludzi i świetnych szkoleniowców, którzy trenowali mnie podczas mojej gry w drużynie ***„Chełmianki"*** – ludzi, którzy wiele mnie nauczyli i którym wiele zawdzięczam.

Warte również odnotowania są zamieszczone w książce zdjęcia i przedwojenny afisz informujący o meczu piłkarskim. Wydanie niniejszej książki wiąże się także z jubileuszem jaki obchodzimy w tym roku, a mianowicie ***55-leciem powstania „Chełmianki",*** a przecież duża cześć pracy jest ***„Chełmiance"*** poświęcona.

Jak już wspomniałem wcześniej ***Waldemarowi Antoniemu Kozłowskiemu*** należą się wielkie słowa uznania za kompleksowe i wyczerpujące przedstawienie ***dziejów piłki nożnej w Chełmie.*** Nadrzędnym celem, który przyświecał autorowi była chęć uchronienia od zapomnienia wielu faktów z bogatej historii piłki nożnej w naszym mieście. Myślę, że to się autorowi udało.

Andrzej Gruszka
Były piłkarz „Chełmianki"
Organizator imprez sportowych
w MOSiR w Chełmie
Historyk, doktorant UMCS w Lublinie

„Cokolwiek ojczyzny się tyczy
Od niepamięci uchronić”

Copyright by Waldemar Antoni Kozłowski

Projekt okładki: Waldemar Antoni Kozłowski

www.waldemark.hostil.pl - (autora)

Konsultanci:

Andrzej Gruszka – (okres „Chełmianki” Chełm).
Wiesław Tomala - (okres „Chełmianki” Chełm).
Jerzy Murawski – (okres „Granicy” Chełm).
Jerzy Olchowski – (okres „Granicy” Chełm).

Wydawca: P.H.U. KINGRAFF Kinga Wójcicka, ul. Strażacka 4, 22-100 Chełm
Tel. 82 565 4419, e-mail: KINGRAFF@o2.pl

ISBN: 83 – 916993 – 3 – 1

Wprowadzenie

Etymologia **-** Polska nazwa: piłka nożna jest niedokładnym tłumaczeniem ***ang.*** terminu ***football*** [foot-(stopa) + ball (piłka), ten zaś z kolei jest kalką językową ***łac.*** pila pedalis (pila-(piłka) + pedalis (o rozmiarach 1 stopy)]. Terminu *pila pedalis* używano wielokrotnie w królewskich i kościelnych zakazach gry, wydawanych w ciągu ***XIV i XV w.*** i pisanych po łacinie. Zakazy te odczytywane ludności w tłumaczeniach ***ang.*** pociągnęły również konieczność tłumaczenia ***łac. pila pedalis*** na ***ang. football.*** Ten ostatni termin oznaczał jednak, podobnie jak w ***łac.*** pierwowzorze: ***„piłka duża na 1 stopę”*** lub ***„o średnicy 1 stopy”***, nie zaś jak się powszechnie uważa: ***„piłka kopana, manipulowana stopą lub w ogóle nogą”.*** W takim bowiem razie ***łac.*** nazwa musiałaby brzmieć: ***pila pedarius.*** Podawanie w zakazach rozmiarów piłki miało na celu odróżnienie piłki nożnej od innych odmian gry w piłkę, które, jako mniej popularne i brutalne a także grane najczęściej piłką o mniejszych rozmiarach, nie były zabronione. O tym, że nazwa ***football*** początkowo nie odnosiła się do ***„kopania piłki stopą-nogą”,*** świadczy i to, że w okresie wydawania zakazów wspominana gra była toczona za pomocą tak nóg, jak i rąk *(w wielu odmianach – przede wszystkim rąk).* Dopiero od ***pocz. XVI w***. poczęło się przyjmować współczesne znaczenie nazwy w związku z coraz częstszym prowadzeniem gry wyłącznie lub przede wszystkim nogami. Pierwsze zachowane w zabytkach piśmienniczych opisy gry pochodzą z ***pocz. XII w.***, ale ***łac.*** nazwa ***pila pedalis,*** pojawiła się dopiero w ciągu ***XIV w.*** Nazwa ***ang. football*** w formie samodzielnej pojawiła się prawdopodobnie po raz pierwszy w ***1424 r.,*** w edykcie Henryka VI pisanym po ***ang.,*** gdzie znajduje się sentencja, iż ***„król zabrania wszystkim mężczyznom grać w football pod karą grzywny”, („the King forbiddes bat na man play at be fut ball under be payne off”). Ang.*** znaczenie terminu utrzymało się w ***ciągu XV w.*** równolegle do ***łac.*** pierwowzoru. W ***1486 r.*** w *Book of St. Albans* ***(Księdze klasztoru St. Albans)*** znajdujemy: ***„it is calde in latyn pila pedalis a fotebal”(„nazywa się to po łacinie pila pedalik czyli football”).*** W ciągu ***XVI w.*** nazwa stała się powszechna w jęz. ***ang.*** codziennym a także w tekstach pisanych, w tym literackich. Aleksander Barclay w ***Eclogues (1515): „the sturdie plowmen driving the foote ball”*** **(*„zawzięci oracze-chłopi popychający przed sobą piłkę nożną”;*** Thomas Elyot w ***Book called the Governour (1531): „Foote balle wherin is nothinge but beastly furie and axtreme violence” („Piłka nożna, w której nie ma nic, prócz dzikiej furii i skrajnej gwałtowności”).*** Jeśli przyjąć zgodnie z omówionymi wyżej przekazami historycznymi, że nazwa ***football*** oznaczała początkowo piłkę *„dużą na 1 stopę”,* to oczywiste jest, że z chwilą wytworzenia się zasad piłki kopanej wyłącznie nogą ***(polski odpowiednik – piłka nożna)*** nazwa nabrała nowego waloru, a jej element składowy ***foot-stopa*** począł również oznaczać miejsce przyłożenia nogi do piłki, która ma być wprawiana w ruch. Potencjalnie jednak istnieje w jęz. ***ang.*** do dziś gotowość do oznaczania tym terminem piłki ***„dużej na stopę”,*** nie zaś tylko ***„kopanej stopą”.*** Świadczą o tym powstałe później i egzystujące do dziś takie nazwy, jak rugby-football, tj. gra, w której piłkę podaje się również rekami. Irlandzka odmiana piłki, tzw. galijski football *(gaelic football)* wywodzący się z głębokiego Średniowiecza, polega w tej samem mierze na kopaniu piłki nogą, co podawaniu jej uderzeniami pięści. W znanej w Szkocji odmianie piłki wodnej, zwanej aguatic football, podawanie piłki nogą technicznie jest w ogóle niemożliwe. Nazwy te wyraźnie wskazują na dawne znaczenie terminu, oznaczającego wymiar piłki, nie zaś sposób manipulowania nią. Z chwilą popularyzacji piłki nożnej w

Europie w ciągu ***2-poł. XIX w. ang.*** termin football rozprzestrzenił się w większości języków europejskich w formie kalkowania językowego, jak ***niemiecki Fussball,*** bądź bezpośrednich zapożyczeń, jak ***francuski Football, hiszpański futbol.*** W języku ***ang.*** termin football nie oznacza tylko piłki nożnej, w W. Brytanii oznacza zarówno piłkę nożną, jak rugby. Innymi stosowanymi nazwami piłka nożna są terminy *association* i oparty na rdzeniu tego słowa *soccer* [(as(-soc-) iation (+cer) końcówka oznaczająca daną czynność)]. W USA termin football określa grę całkowicie odmienną od europejskiej piłki nożnej (football amerykański), podobnie jak w Australii, Kanadzie i Irlandii). W Polsce termin football pojawił się po raz pierwszy z ***końcem XIX w.*** i do ***ok. 1904 r.*** był używany jako jedyne określenie piłki nożnej w zmiennych formach: ***football, futbal, futbol,*** rzadziej z ***niem.*** Fussball. ***Około 1904 r.*** pojawiła się polska nazwa piłka nożna w pełni zaakceptowana w prasie codziennej i sportowej i utrwalona w ciągu 20-lat. Obecnie terminy: ***piłka nożna i futbol*** istnieją równolegle.

**

Do miana ojczyzny piłki nożnej aspirują głównie: Francja, Włochy i Anglia, jednakże w świetle faktów dwa pierwsze dały początek wielu grom piłkarskim. Natomiast piłka nożna, w formie przyjętej w skali międzynarodowej, bez wątpienia powstała w Anglii. Pierwszy klub futbolowy powstał w ***1855 r. w Sheffield.***

**

Piłka nożna w Polsce: Pierwszy historycznie poświadczony mecz piłki nożnej na ziemiach polskich rozegrano ***14 lipca 1894 r.*** między drużynami „***Sokoła" Kraków i „Sokoła" Lwów,*** zakończony wynikiem 0:1 dla ***„Sokoła" Lwów***. W ***1903 r.*** powstał ***Lwowski Klub Piłki Nożnej „Sława"*** przemianowany następnie na ***KS „Czarni" Lwów.*** W ***1904 r.*** E.W Piasecki powołał Klub Gimnastyczno-Sportowy, m. in. z sekcją piłkarską, który następnie zmienił nazwę na ***LKS „Pogoń" Lwów.*** Kluby te odegrały decydującą rolę we wprowadzeniu piłki nożnej do Polski. W zaborze rosyjskim pierwszym klubem piłki nożnej był Łódzki KS (ŁKS) założony w ***1908 r.,*** w zaborze pruskim ***Normania,*** następnie ***Poznania (1907) i Warta Poznań (1912). W 1911 r.*** utworzono w ***Galicji Polski Związek Piłki Nożnej*** *(filia austr. Fussball Verband),* który do ***1914 r.*** przeprowadził dwa razy mistrzostwa ziem polskich. ***Polski Związek Piłki Nożnej*** obejmujący wszystkie tereny niepodległej Polski powstał w ***1919 r.*** (Kraków). Do ***1939 r.*** główne centra piłki nożnej to Lwów, Kraków, Poznań i Śląsk.

Organizacje i Stowarzyszenia **-** Znaczenie aktywności fizycznej dla człowieka uświadomiono sobie szerzej dopiero w XIX stuleciu. Pod koniec XIX w. powstały w Polsce pierwsze organizacje sportowe oraz nastąpił dynamiczny rozwój rekreacji, turystyki, ruchów krajoznawczych itp. Druga połowa XIX w. to okres rozwoju różnych społecznych form organizacyjnych, powoływanych do realizacji wąskich celów grupowych. Ruchy syndykalne, spółdzielcze, stowarzyszenia o charakterze ekonomicznym, kulturalnym, naukowym, charytatywnym umożliwiały ludziom zafascynowanym jakąś ideą wspólne jej kultywowanie. Właśnie stowarzyszenia stanowiły doskonałą formę organizowania się zwolenników aktywności ruchowej. *Najstarszym stowarzyszeniem na ziemiach polskich było zapewne powołane do życia we Lwowie w 1867 r. Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół”.* Niepodległość ***(w 1918)*** sprzyjała dalszemu rozwojowi stowarzyszeń sportowych.

Interes państwa reprezentowany był już od ***1919 r. przez Państwową Radę Wychowania Fizycznego i Kultury Cielesnej, a od 1927 r. przez Państwowy Urząd Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego.***

Zmiana systemu politycznego w Polsce ***(po 1945)*** nie wpłynęła w pierwszym okresie w jakiś zasadniczy sposób na model organizacyjny kultury fizycznej. Reaktywowały się kluby sportowe i inne stowarzyszenia. Państwo ***od 1946 r.*** sterowało kulturą fizyczną za pomocą ***Państwowego Urzędu Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego, działającego przy Ministerstwie Obrony Narodowej.*** Oprócz tego przy ***MON*** powołano ***Państwową Radę Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego,*** która ustalała zasadnicze kierunki postępowania oraz sprawowała kontrolę nad całokształtem działań Urzędu.

Organa państwowe reorganizowane były zresztą w tym pierwszym okresie po wojnie dosyć często. Już ***na początku 1948 r.*** wyjęto sprawy kultury fizycznej spod jurysdykcji wojskowej, chociaż nie do końca. Zamiast ***PU WF i PW*** utworzono przy Radzie Ministrów ***Główny Urząd Kultury Fizycznej.*** W ***1949 r.*** powstał przy prezesie Rady Ministrów ***Główny Komitet Kultury Fizycznej*** *(swym zasięgiem objął nadzór nad całą sferą kultury fizycznej).* Okres od ustanowienia **GKKF** ***do 1956 r.*** *cechowało odchodzenie od stowarzyszeniowego modelu kultury fizycznej – tak charakterystycznego dla tradycji naszego ustroju – i zmierzanie ku rozwiązaniom administracyjnym – na wzór ZSRR, w którym takie formy wówczas dominowały (straszono hasłami o konieczności przeciwdziałania umiejscowieniu się elementów wrogich ludowemu państwu w trudnych do nadzorowania organizacji społecznych). Stąd związanie stowarzyszeń kultury fizycznej ruchem związków zawodowych i podporządkowanie ich już jako regulaminowych kół (a nie statutowych klubów) bezpośredniemu nadzorowi zakładów pracy. Większość zrzeszeń i federacji sportowych była zrzeszeniami tylko z nazwy, gdyż funkcjonowały jako piony administracyjne wtopione w strukturę państwowych organizacji o charakterze syndykalnym. Związki sportowe poszczególnych dyscyplin sportowych utraciły osobowość prawną i stały się specjalistycznymi sekcjami komitetów kultury fizycznej różnych szczebli o etatowej obsadzie.*

Powrót do form stowarzyszeń nastąpił w ***1956 r.*** reaktywowano wtedy polskie związki sportowe, kluby sportowe itd. W ***1960 r.*** połączono sprawy kultury fizycznej z turystyką i zmiana na organ centralny ***Główny Komitet Kultury Fizycznej i Turystyki.*** W ***1978 r.*** oddzielono turystykę i wyeksponowano sprawy sportu i organ centralny przemianowano na ***Główny Komitet Kultury Fizycznej i Sportu.*** W ***1985 r.*** wrócono na

krótko do nazwy ***Główny Komitet Kultury Fizycznej i Turystyki,*** bo w ***1987 r.*** ważne stały się sprawy młodego pokolenia i przeorganizowano w ***Komitet do Spraw Młodzieży i Kultury Fizycznej.*** Wreszcie w ***1991 r.*** obniżono rangę, połączono z turystyką i utworzono ***Urząd Kultury Fizycznej i Turystyki*** *(w tej strukturze nie wszystkie formy aktywności ruchowej od razu znalazły swoje miejsce)***.**

W ***1989 r.*** po długotrwałych dyskusjach Sejm uchwalił nowe prawo o stowarzyszeniach. Najważniejszą różnicę w stosunku do poprzedniego była zmiana sposobu rejestracji stowarzyszenia. Do tej pory decydował urzędnik administracji państwowej; teraz decyzje zezwalające na powstanie nowych organizacji zaczęły wydawać niezawisłe sądy *(Dz. U. nr 20 poz. 104).* Nie dotyczyło to jednak stowarzyszeń kultury fizycznej, które już pięć lat wcześniej ***(1984)*** objęte zostały ustawą o kulturze fizycznej. W ***1986 r. Rada Legislacyjna*** przy prezesie Rady Ministrów poddała tekst ustawy o kulturze fizycznej wszechstronnej analizie. Stwierdzono wtedy miedzy innymi, że: niektóre rozwiązania tam zawarte są sprzeczne z ratyfikowanym przez Polskę paktem praw obywatelskich, gdyż – ograniczają członkom swobodę zrzeszania się i przenoszenia do innych organizacji sportowych; zbyt wiele spraw, które powinny być rozstrzygnięte w ustawie, oddano do decyzji jednostkom różnych instancji administracyjnych kultury fizycznej; dobrym zwyczajem ustawodawczym jest wyliczanie tego, co zakazane, aby resztę zostawić inicjatywie obywateli, a tutaj postąpiono odwrotnie. Mimo wielokrotnie podejmowanych prób opracowania nowej ustawy o kulturze fizycznej na koniec ***1994 r.*** nadal obowiązuje jej pierwotny tekst.

Niełatwo opisać strukturę organizacyjną kultury fizycznej końca ***XX wieku,*** gdyż jest niejednolita. Tak też np. sprawy *kultury fizycznej podporządkowane kiedyś na szczeblu wojewódzkim wydziałom kultury fizycznej, przeszły obecnie do wydziałów administracyjno-społecznych, cywilno-prawnych itp., w zależności od inwencji miejscowych administratorów.* Stowarzyszenia kultury fizycznej jako jedyne wśród stowarzyszeń nie są jeszcze rejestrowane przez niezawisłe sądy, a przez urzędnika w urzędzie wojewódzkim. W ***1991 r.*** staraniem kilku działaczy powołano ***Związek Polskich Związków Sportowych*** – którego zasięg jest ograniczony, a umiejscowienie w oficjalnej strukturze niezbyt precyzyjne (na początku 90-lat zaczęły się jednak pojawiać prywatne kluby oferujące ludności płatne usługi).

Chociaż wychowanie fizyczne jest w szkołach obowiązkowe, to szkoły ze względów finansowych ograniczają wymiar tygodniowy lekcji wf. Sportem zajmuje się w Polsce zaledwie 0,7% społeczeństwa, rekreacją na co dzień 4% a osób niepełnosprawnych jest już prawie 10%. Problem dalszego funkcjonowania struktur kultury fizycznej w naszym państwie będzie więc rozwiązany, kiedy pojawią się ustawowe wskazania, co musi być objęte opieką państwa, a co sponsorów itd.

Rozdział I – Lata 1919 – 1939

Do Lublina i do ***Chełma***, piłka nożna jako gra sportowa przywędrowała z Krakowa i Lwowa – ***po 1918 r., nastąpiła jej znaczna popularyzacja.*** Przełom lat ***1920 i 1921*** i uspokojeniu sytuacji na wschodzie, były przyczynkiem aby zaczęły powstawać i na terenie województwa lubelskiego profesjonalne drużyny piłkarskie, głównie wojskowe, pierwsza w Lublinie przy 8pp Leg., ***drugi ośrodek sportowo-piłkarski w Chełmie przy 7pp Leg.-(7 Pułku Piechoty Legionów - utworzony wiosną 1920 r. jako Lekkoatletyczno-Piłkarski WKS 7pp Leg. w Chełmie),*** i trzeci w Zamościu.

* znak – 7 Pułk Piechoty Legionów w Chełmie:

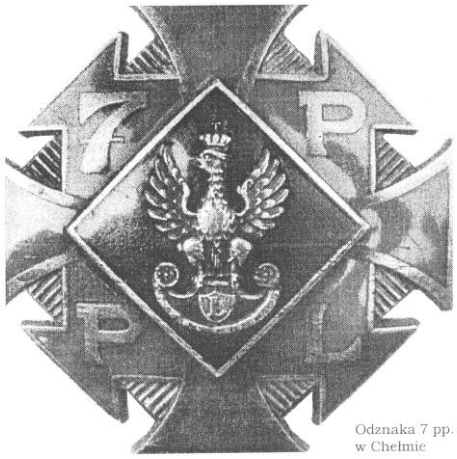

Odznaka 7 pp. Leg. w Chełmie

**Należy podkreślić, że Chełm jako rozwijający się ośrodek miejski odegrał znacząca rolę (po 1918 r. w wyzwolonej Rzeczypospolitej), w tworzeniu i rozwoju sportu i kultury fizycznej – a szczególnie piłki nożnej w województwie lubelskim i na kresach wschodnich RP.*

Pomimo, że ***Chełm*** był dużym i znaczącym ośrodkiem miejskim, (to w strukturze zarządzania państwem) podlegał jednak administracyjnie pod Lublin – tu znajdowały się też zwierzchnie instytucje zarządzające kulturą fizyczną – dlatego też do Chełma przenikało właśnie z Lublina wiele nurtów ze sfery kultury fizycznej.

Jednak zawsze walczący ***Chełm,*** chcąc się przynajmniej częściowo wyzwolić spod parasola wpływów Lublina – sam tworzył swoje tradycje sfery kultury fizycznej – które szeroko promieniowały na kresy Rzeczypospolitej – *począwszy od 1905 r. od ogólnopolskiej rewolucji społecznej wywołanej przez Polską Macierz Szkolną, ideałami narodowowyzwoleńczymi tworzonymi po powstaniu 1863 r.*

W ***Chełmie*** w piłkę nożną *(próbowano grać)* grano już od ***1919 r.*** na boiskach szkolnych i w formie podwórkowo-(dzielnicowej). To za sprawą wprowadzenia piłki nożnej jako gry sportowej, przez nauczycieli wychowania fizycznego ***K. P. Janczykowskiego (1888-1972), J. R. Mazia (1894-1966) i B. Z. (Kruczka)-Wirskiego (1900-1972),*** do programu z wychowania fizycznego w szkołach chełmskich od początku ***1919 r. (r. szk. 1918\1919).*** Spowodowało to rywalizację dwóch wielkich szkolnych drużyn ***„Seminarzystów”****-(Państwowe Seminarium Nauczycielskie Męskie)* i ***„Czarniecczyków”****-(Państwowe Gimnazjum im. S. Czarnieckiego)* co rozpowszechniło

piłkę nożną w Chełmie i regionie. Trzeba było czasu, aby piłka nożna jako gra sportowa, ogólnie dostępna zadomowiła się w Chełmie i regionie.

*(Jak podają K. Janczykowski, Józef Maź i B. Wirski). ***Pierwszy mecz piłki nożnej rozegrały w Chełmie latem 1919 r. dwie drużyny reprezentacje „Seminarzystów" i „Czarniecczyków" na placu-(boisku) sportowym przyszkolnym „Czarniecczyków", rewanż jesienią tego roku na placu przyszkolnym „Seminarzystów".**

***Wiosną 1921 r. przy w\w chełmskich szkołach powstały profesjonalne drużyny piłki nożnej, jako szkolne koła sportowe - piłki nożnej pod nazwami od swoich szkół „Czarniecczycy" i „Seminarzyści". Jak wynika ze źródeł, były to jedne z pierwszych szkolne drużyny, koła sportowe piłki nożnej powołane w Rzeczypospolitej po 1918 r.**

***Dużą rolę w popularyzacji piłki nożnej jako gry biegowej odegrały też słynne parki gier i zabaw im. profesora Henryka Jordana. Jako tzw. wielkie akcje gier boiskowych szczególnie dla dzieci biednych i z rodzin robotniczych-rzemieślniczych, które i w Chełmie popularyzowały wielkie idee Jordanowskie poprzez ogródki Jordanowskie, szczególnie przez w\w szkoły, (z czasem i przez Państwową Szkołę Rzemieślniczą w Chełmie).**

Druga połowa ***1921 r.*** należała do wyjątkowo aktywnych w województwie lubelskim i w Chełmie – a chełmscy piłkarze rozpoczęli swoje podboje w mieście i regionie. Piłkarze WKS Lublin rozegrali dwa mecze w których pokonali po 8:0 swych wojskowych rywali z ***WKS 7pp Leg. z Chełma*** i WKS z Zamościa. *W gronie 16 w tym czasie najlepszych zespołów w województwie lubelskim i (na kresach) znalazły się: WKS Lublin, WKS Halerczyk Równe, Grot, Makkabi, WKS I b, WKS II (juniorzy) i Strzelec z Lublina, ***WKS 7pp Leg. Chełm,*** WKS Zamość, WKS Dęblin, WKS Łuck, WKS Kowel, WKS Włodzimierz, WKS Dubno, WKS Sarny i Makkabi Równe.

***Druga połowa 1921 r. to historyczna data dokumentująca rozegrany pierwszy oficjalny mecz w którym uczestniczyła profesjonalna piłkarska chełmska drużyna w tym przypadku był to WKS 7pp Leg. powołany w 1920 r., (zrzeszony w LOPZN) – pierwszy mecz rozegrano w Chełmie rewanż w Lublinie.**

Decyzją z dnia ***26 lutego 1922 r.*** walnego zgromadzenia Polskiego Związku Piłki Nożnej *(powołanego w 1919 r.)* w Krakowie – nowo powołany ***30 stycznia 1922 r. zarząd Okręgowego Związku Piłki Nożnej w Lublinie*** ogłosił terminarz rozgrywek okręgowych klas A, B i C – *i do najwyższej Lubelskiej 4-zespołowej kl. A – zaliczono;

1.WKS Lublin,
2.WKS 7pp Leg. Chełm,
3.Makkabi,
4.WKS Hallerczyk Równe.

*Klasę B utworzyły: WKS Zamość, WKS Dubno, WKS Kowel, WKS Łuck, WKS Włodzimierz i WKS Lublin juniorzy. *Drużyny kl. C grały w podgrupach.

W maju ***1923 r. w Chełmie*** rozegrano mecze;

6 maj 1923 r. WKS 7pp Leg. Chełm – WKS Lublin 3:3***;***
8 maj 1923 r. WKS 7pp Leg. Chełm – KS „Sokół" Lublin 16:0;
10 maj 1923 r. WKS 7pp Leg. Chełm – KS „Sokół" Lublin 9:0;
27 maj 1923 r. WKS 2pac Chełm – ŻKS „Makabi" Lublin 5:0.

****W 1923 r. WKS 7pp Leg. Chełm był piąty w okręgu.***

Na boisku WKS 7pp Leg., ***9 czerwca 1923 r.*** rozegrano mecz pomiędzy ***harcerzami chełmskimi a „Czarniecczykami"*** wynik 1:1 (0:0) bramkę dla harcerzy

zdobył ***M. Jarząbkiewicz.*** Mecz w Chełmie ***8 lipca 1923 r.*** na boisku wojskowym pomiędzy ***WKS 2pac a KS „Cywil" Chełm*** zakończył się wynikiem 1:0, i rozpoczął batalię chełmskich drużyn do lig Lubelskiego OZPN – Chełm, jako jedyny poza Lublinem miał w tym czasie swoją ligę wewnętrzną. Piłka nożna stawała się grą widowiskową, a drużyna piłkarska była ***dumą*** każdej dzielnicy Chełma – do największych piłkarskich dzielnic chełmskich należały: Targowica, Pilichonki, Koszarowa, Dyrekcja, Kolejowa, Obłońska i Hrubieszowska.

W ***1924 r.*** rozegrano cykl ważnych meczy, mających wpływ na rozwój piłki nożnej w Chełmie i regionie. Wiosną ***1924 r. SKS „Zdrów"*** swoje pierwsze spotkanie przegrał z piłkarzami ***WKS 7pp Leg.*** 0:11, była to surowa, ale pożyteczna lekcja. W tydzień później ***SKS „Zdrów"*** bawił we Włodawie gdzie m.in. rozegrał mecz z ***Urzędniczym Klubem „Włodawia".*** Wynik na korzyść SKS *„Zdrów"* 3:2 (1:1). *Dodać tu trzeba iż ***SKS „Zdrów"*** grupujący wielu nauczycieli spełniał doniosłą rolę na kresach – ukazywania roli sportu w życiu i jego znaczenie w systemie kultury fizycznej.

W ***sierpniu 1924 r.*** drużyna ***KS „Amatorzy" Chełm*** spotkała się w Kowlu z miejscową drużyną ***KS „Amatorzy",*** uzyskując 30 sierpnia 0:1 (0:0) i 31 sierpnia 0:5 (0:1). Chełmianie wystąpili w składzie: ***L. Kozakiewicz, N. Lewin, kpt. J. Wiśniewski, A. Gieryng, T. Wleklik, M. Feldhendler, K. Mrozowski, S. Wolski, J. Kowalski, R. Sadzikowski i A. Twardowski.*** Sędziował chor. M. Odzieniec.

Z okazji *„Święta Pułkowego*", ***21 września 1924 r.*** odbył się w Chełmie mecz pomiędzy ***WKS 7pp Leg. a WKS Lublin,*** wynik 1:1 w rewanżu również 1:1. Po tym meczu do pojedynku przystąpiły drużyny ***SKS „Czarniecczycy"*** i SKS Gimnazjum Państwowe z Krasnegostawu. Wynik 2:1 dla Chełma, bramki strzelili ***Wiśniewski i Twardowski,*** sędziował kpt. Hajduk.

Pod koniec ***1924 r.*** odbyły się dwa ważne mecze, ***KS „Czarniecczycy"*** zremisował 1:1 (1:0) z ***WKS 7pp Leg.,*** sędziował nauczyciel J. Maź; w drugim ***WKS 7pp Leg.*** wygrał 4:2 (2:0) z ***Lublinianką*** o mistrzostwo OZPN kl. A – było to bardzo dobre widowisko i cenne punkty dla chełmian.

W ***1925 r.*** nastąpił dalszy okres popularyzacji piłkarstwa w Chełmie i regionie. Rozegrano większą ilość znaczących meczy dla układu tabel Lubelskiego OZPN. Sezon piłkarski w Chełmie rozpoczęły zawody pomiędzy ***WKS 7pp Leg. z Chełma*** i WKS z Dubna, na boisku 7pp Leg. Wynik 4:2 (2:0) dla Chełmian przy bardzo dobrym sędziowaniu por. D. Jarosza z Lublina. Zwycięscy wystąpili w zestawieniu: ***chor. Tymiński, ogn. Piątkowski, sierż. Rogala, por. Bielawski, kpt. Hajduk, por. Solarczyk, por. Kopacz, mjr Korski, ogn. Serafiński, por. Ihnatowicz i sierż. Tkacz.***

W niedzielę ***26 kwietnia 1925 r.*** odbyły się dwa ciekawe mecze. W pierwszym ***WKS 7pp Leg.*** pokonał *„Hasmoneę"* Równe 4:3 (0:2), w drugim ***UKS „Czarniecczycy"*** Chełm zwyciężyli UKS *„Tomasowię"* Tomaszów 2:1 (1:1), ***„Czarniecczycy"*** wystąpili w składzie: ***L. Kozakiewicz, T. Wleklik, E. Odorkiewicz, J. Wiśniewski, Z. Kamiński, Urzędowski, R. Popławski, S. Oleszczuk, J. Turski, A. Geryng i J.Zwoliński.*** Sędziował bardzo uważnie por. Kominkowski. W tydzień później ***SKS „Zdrów"*** pokonał ***ŻKS „Jordan"*** 2:1 (2:1). Sędziował niezdecydowanie J. Maź.

W ***maju 1925 r.*** rozegrano szereg ciekawych spotkań: młodzi piłkarze ***UKS „Czarniecczycy"*** pokonali zawodowców z ***WKS 7pp Leg.*** aż 7:0 (2:0) widowisko w duchu sportowym sędziował por. Kominkowski, natomiast w meczu drużyn wojskowych ***WKS 7pp Leg. Chełm*** pokonał WKS Dubno 3:1 (2:1) trzy bramki w tym dwie z karnego dla

Chełma zdobył ***sierż. Solarczyk,*** dobrze również spisali się zawodnicy ***SKS „Zdrów”*** wygrywając z SKS *„Junak”* ze Szczebrzeszyna 3:1 (1:1) sędziował por. Kominkowski. Pasjonujące były również mecze pomiędzy ***WKS 7pp Leg. a ŻKS „Jordan”*** 3:2 (2:1) sędziował kpt. Hajduk oraz pomiędzy KS *„Amatorzy”* Kowel a ***SKS „Zdrów”*** w Kowlu 4:1 (1:0). Niespodziewaną porażkę zaliczył ***WKS 7pp Leg. Chełm*** z KS *„Sokół”* z Równego aż 7:1 (0:4) przy dobrym sędziowaniu plut. Mroza z Lublina.

****Ciekawe są dane statystyczne, podane przez PZPN w komunikacie z 1925 r. W tym czasie lubelski OZPN zrzeszał 24 kluby, w których grało 423 piłkarzy, a w gronie wyróżnionych aż trzy drużyny z Chełma były to WKS 7pp Leg., KS „Czarniecczycy, i KS „Seminarjalny”.***

****W wyniku dobrych kontaktów piłkarskich drużyn z Chełma, Lublina i Zamościa, w końcu lata 1925 r. powstał w Lubartowie nowy klub o nazwie „Lewart”.***

****Walne lubelskiego OZPN, z 14 lutego 1926 r. wykazało, że źle się dzieje w lubelskiej piłce nożnej, (z protokołu) „W naszym okręgu posiadamy już tylko 16-klubów. Grupują się one: w kl. A-6, w kl. B-6 i w kl. C-4…”.***

W ***1926 r. WKS 7pp Leg.*** odniósł ważne zwycięstwo nad WKS Lublin-II aż 4:0 (3:0), mecz rozegrano na boisku 7pp Leg. w Chełmie, sędziował stronniczo Gorczyński z Lublina. W ***1927 r.*** ważny mecz rozegrano w Lublinie, tu KS TG *„Sokół”* Lublin pokonał ***WKS 7pp Leg. Chełm*** 3:2 (3:1) przy obiektywnym sędziowaniu Maniaka. W ***1928 r.*** w meczu rozegranym w Lublinie WKS *„Unia”* Lublin przegrała z ***WKS 7pp Leg. z Chełma*** 5:4 (3:1).

W ***1929 r.*** kl. A OZPN, drużyna ***WKS 7pp Leg.*** zdobyła cenne punkty wygrywając ważne mecze ligowe, pierwszy z *„Unią”* Lublin 5:3 (2:1) ***Wolańczyk*** zdobył 4-bramki wyróżnili się też ***Mitelski, Solarczyk i Feldhendler,*** sędziował Martyniak z Lublina; drugi z KS TG *„Sokół”* Lublin 9:1 (5:1) bramki zdobyli, ***Wolańczyk 5, Tkacz 2, Solarczyk i Kociemba po 1,*** sędziował również Martyniak. ***W klasie A, WKS 7pp Leg. na 6-miejscu.***

****Podczas Walnego Zebrania Lubelskiego OZPN z dnia 12 stycznia 1930 r. Kolegium Sędziowskie przyznało za rok 1929 I-m dyplom i nagrodę „za grę fair” chełmskiej drużynie WKS 7pp Leg.***

W niedzielę ***30 marca 1930 r.*** w inauguracyjnym meczu ***WKS 7pp Leg.*** pokonał drużynę Komendy WF i PW 7:2 (4:2). W kolejnych latach nastąpił dalszy rozkwit chełmskiego piłkarstwa, było to wynikiem coraz lepszego poziomu sportowych drużyn. Spowodowało to aktywność rozgrywanych meczy w Chełmie lub na wyjeździe. Chełmskie drużyny stawały się atrakcyjne i zapraszano je chętnie jako dobrych partnerów.

Pierwszy mecz tego sezonu o mistrzostwo kl. A, rozegrano w Lublinie 13 kwietnia 1930 r., KS TG „Sokół” Lublin wygrał 3:2 (3:1) z ***WKS 7pp Leg.*** sędziował Moniak. W tydzień później również w Lublinie przegrana ***WKS 7pp Leg.*** 1:0 (1:0) z tamtejszym WKS 22pp. Doszło w Chełmie do kilku ciekawych meczy drużyn miejscowych, ***WKS 7pp Leg.*** wygrał z nowo założonym ***Żydowskim KS „Sztern”*** 5:3 (2:0), następnie też nowo założony ***Żydowski KS „Haszomer”*** pokonał ***KS „Biali” WF i PW*** 2:1 (0:1), oraz ***WKS 7pp Leg.*** pokonał ***KS „Cywil”*** 5:1 (0:0) sędziował por. Tymkiewicz.

Kolejne mecze ligowe ***WKS 7pp Leg.*** przegrał w Lublinie z WKS 9pac 5:1 (2:1) i z WKS „Unią”. Dwie najlepsze drużyny żydowskie rozegrały w Chełmie mecz gdzie ***Żydowski KS „Haszomer” (skład harcerze żydowscy)*** pokonał KS „Makabi” z Włodawy 4:0 (3:0). ***Jesienią 1930 r.*** rozegrano mistrzowskie mecze o miano najlepszej drużyny

żydowskiej w Chełmie, ***Żydowski Robotniczy KS „Stern”*** pokonał ***Żydowski Harcerski KS „Haszomer”*** 3:1 (1:0) sędziował bardzo dobrze por. Tymkiewicz.

Finałowe spotkanie ***4 września 1930 r.*** o wejście do klasy A, ***WKS 7pp Leg.*** wygrał z „Hapoelem” Lublin 4:0 (3:0) sędziował bez zarzutu Heindrich z Lublina”. W przerwie rozgrywek ligowych w Chełmie rozegrano interesujące pojedynki, ***WKS 7pp Leg. – KS „Biali”*** 3:1 (2:1), ***WKS 7pp Leg. – ŻHKS „Haszomer”*** 4:3 (3:2), ***WKS 7pp Leg.*** – RKS „Tur” Siedlce 1:2 (1:1), ***WKS 7pp Leg.*** – Rep. Kowla 6:3 (2:3), Rep. Chełma – Rep. Kowla 1:1 (0:1), ***WKS 7pp Leg.*** – ***KS „Biali”*** 3:1 (2:1) i ***WKS 7pp Leg. – ŻHKS „Haszomer”*** 4:3 (3:2). ***Na koniec rozgrywek 1931 r. WKS 7pp. Leg. był czwarty w okręgu.***

Najlepsza chełmska drużyna ***WKS 7pp Leg.*** i jednocześnie w okręgu w ***1932 r.*** rozgromiła ŻKS Kakoach Lublin 14:0 (6:0) bramki zdobyli ***Kokoszko 7, Tudyka 6 i Nowacki 1,*** widzów 800 osób sędziował por. Tymkiewicz; następnie przegrała z podchorążymi z Rawy Ruskiej 1:2 (0:2); wygrała z WKS 43 pp. Leg. Dubno 4:2 (2:1); z Gwiazdą Warszawa 1:0 (1:0); z Hakoachem Lublin 5:2 (3:1); i przegrała z S.C. Atillą Węgry 1:2 (1:2). Dwie najlepsze drużyny żydowskie rozegrały w Chełmie mecz ligowy kl. B ***ŻHKS Haszomer*** pokonał ***ŻRKS Sztern*** 2:0 (2:0). ***Na koniec rozgrywek 1932 r., grupa lubelska kl. A, WKS 7pp. Leg. został wicemistrzem w okręgu – sukces chełmskiego piłkarstwa.***

W ***1933 r.*** *(na przełomie lat 1933\34)* do rozgrywek kl. A, *(nowy system jesień-wiosna)* w grupie lubelskiej przystąpiły: Unia, AZS, WKS Dęblin i ***7pp Leg. Chełm*** – pierwszym wiosennym mistrzem Lubelszczyzny została w 1934 r. drużyna ***WKS 7pp Leg Chełm – która powtórzyła ten sukces w rok później.*** W ***1933 r.*** na uwagę zasługiwały mecze, ***WKS 7pp Leg.*** wygrał z ŻKS Hapoel Warszawa 3:2 (3:1); ŻKS Warszawa pokonał ***ŻKS Makabi Chełm***, natomiast *„Bar-Kochba”* Włodawa zwyciężyła ***ŻKS „Sztern” Chełm.***

W ***1934 r. WKS 7pp Leg. Chełm,*** mecze wygrał: z Hapoelem Lublin 6:1 (1:0) i WKS Krasnystaw 4:2 (1:2), a zremisował z Unią Lublin 4:4 (2:1). ***Na koniec sezonu 1934 r. wojskowi z WKS 7pp Leg. Chełm zostali mistrzem kl. A OZPN wyprzedzili Unię Lublin, i jako najlepsza drużyna okręgu brała udział w rozgrywkach o wejście do ligi państwowej. Za przeciwników mieli: (kolejność miejsc po turnieju) 1.„Czarni” Lwów; 2. „Revera” Stanisławów; 3. WKS 7pp Leg. Chełm; 4 PKS Łuck. Zespół wojskowych z Chełma reprezentowali: Węgrzyniak, Berliński, Jankowski, Krzykała, Ciesielski, Kuferek, Hoła, Korybel, Pająk, Knutel, Kokoszka, Sztokman i Węgrzyn.*** Wyniki poszczególnych meczy :

WKS 7pp Leg. z Czarnymi we Lwowie 0:4 w Chełmie 0:3,
WKS 7pp Leg. z Reverą w Stanisławowie 2:3 w Chełmie 1:5,
WKS 7pp Leg. z PKS w Łucku 4:4 w Chełmie 2:0.

W ***1935 r.*** znów sukces odnieśli piłkarze ***WKS 7pp Leg. 14 kwietnia 1935 r.*** jako mistrzowie okręgu w pierwszym meczu pokonali drużynę WKS 22pp Leg. Siedlce 2:0 (0:0), tego dnia WKS Dęblin pokonał WKS Unię Lublin 4:3.

Jak co roku i w ***maju 1935 r.*** odbyły się w Chełmie tzw. *„Mistrzostwa Miasta o Puchar Przechodni”*: w pierwszym meczu ***ŻKS Makabi*** pokonał ***ŻAR*** 12:0 (5:0) bramki zdobyli Engiel-4, Goldman-5, Sztokhman-2 Kładniew i Huberman po 1, w drugim ***KS „Chełmianka”*** wygrał z ***KS „Hamoar”*** 18:0 (11:0) bramki zdobyli Franek-7, Kazik-6, Wrone-4, Wojciechowski-1 – w finale zagrali ***KS „Chełmianka”*** i ***ŻKS„Makabi”***. Straszna katastrofa autobusowa wydarzyła się jesienią 1935 r. na szosie warszawskiej pod

Lublinem. Wracająca z meczu z Dęblinem drużyna piłkarska ŻKS *„Makabi”* nagle wylądowała w rowie, w odległości 13 km od Lublina, 11 zawodników wylądowało w szpitalu w Lublinie.

W 1935 r. tabela klasa A:* ***1. WKS 7pp. Leg. Chełm,*
2. Strzelec Siedlce,
3. WKS Dęblin,
4. Unia Lublin,
5. LWS Plage-Laśkiewicz,
6. Wieniawa,
7. Hapoel.

Dnia 12 kwietnia 1937 r. WKS 7pp Leg. po zmianach personalnych pokonał renomowaną drużynę ŻKS *„Makabi”* Włodawa 8:0 (4:0), a 3 maja 1938 r. zremisował o mistrzostwo okręgu z LWS Lublin 3:3 (0:0).

W początkach 1938 r. LOZPN większy nacisk postawił na młodzież. Nastąpiła reorganizacja rozgrywek kl. B. Obok grupy lubelskiej i chełmskiej powstała nowa zamojska. Zarządzenie wymuszało na klubach zajęcie się juniorami, w trosce o przyszłość seniorów. *Wiosenny finisz mistrzostw okręgu sezonu 1937\1938 chełmskich drużyn, to trzeci był ***WKS 7pp Leg.,*** i szósta druga chełmska ***KS KPW.***

Jak co roku i ***25 września 1938 r.***, dwie najlepsze chełmskie drużyny szkolne walczyły o prymat w mieście. I tak na boisku KPW spotkali się „Czarniecczy” i „Seminarzyści”. Dobrze mecz sędziował L. Wawrzycki, zwyciężyli „Czarniecczycy” 5:2 (1:1). ***„Seminarzyści”: Kołodziejczyk, Lechman, Fajfer, Witwicki, Kisielewski, Płuciennik, Joachimowicz, Pawlak, Jarosławski, Kuresza: „Czarnieczycy”: Godlewski, Dobrowolski, Sekuła, Jurczykowski, Żarski, Dzierka, Kołodziński, Makolągwa, Lewczuk, Truchman i Kubicki.***

Plakat wykonali członkowie SKS „Zdrów” i MKS w 1935r.

Jesienią 1938 r. *po pierwszych meczach sezonu kl. A., z rozgrywek OZPN wycofał się* ***WKS 7pp Leg. Chełm,*** natomiast czwarte miejsce w tymże roku wywalczył ***KS KPW Chełm.***

Jak co roku i ***8 czerwca 1939 r***. podczas tzw. święta „*sportu szkolnego”* w Chełmie na boisku WKS odbył się mecz pomiędzy ***MKS Chełm (1934) a WKS 7pp Leg.,*** 5:1 wygrali wojskowi. MKS tworzyli: ***Skiba, Dobrowolski, Żarski, Fajfer, Witkwicki, Jurczykowski, Kuresz, Ulatowski, Makolągwa, Piątkowski i Trześniewski.*** Honorową bramkę strzelił ***Piątkowski*** sędziował Truchman – był to ostatni mecz przed wybuchem wojny w 1939 r.

****Kluby-Koła Sportowe-Piłkarskie działające w Chełmie do 1939 r. –***
(miały wpływ na rozwój piłkarstwa w Chełmie i regionie)

1.***Wojskowy Klub Sportowy 7 Pułku Piechoty Legionów (WKS 7pp Leg.), powołany w Chełmie w 1920 r.*** w oparciu o sekcje piłki nożnej i lekkiej atletyki, z czasem powołano nowe: tenisa ziemnego, narciarską, szermierki, strzelecką, pływacką, hippiki, koszykówki, szczypiorniaka i sportów obronnych. Wniósł duży wkład w rozwój kultury fizycznej w mieście, szczególny nacisk kładziono na współpracę z młodzieżą – jako wielki ośrodek sportu i kultury promieniował na kresy wschodnie II Rzeczypospolitej. Jednostka docelowo stacjonowała w Chełmie od 1919 r. Zrzeszony w LOZPN. *(W 1922 r. przybył do Chełma płk Stanisław Mieczysław Prus-Więckowski i objął funkcję zastępcy dowódcy a od 1924 r. dowódcy garnizonu i dowódcy 7 Pułku Piechoty Legionów, był członkiem wielu warszawskich towarzystw sportowych. Wprowadził w Chełmie w tym czasie nowe formy i metody wychowania fizycznego i unowocześnił życie sportowe żołnierzy w garnizonie a przede wszystkim w 7pp Leg., rozbudował też wiele sekcji).* Działał do wojny 1939 r. *Szczególną rolę w popularyzacji sportu w Chełmie i regionie wniosły Wojskowe Referaty Wychowania Fizycznego i Sportu. *Największe zasługi dla chełmskiego i wojskowego sportu oraz WKS 7pp Leg a szczególnie piłki nożnej wnieśli: ***mjr Ferencowicz, mjr Neyman, kpt. Baczyński, kpt. Basiewicz, kpt. Janikowski, por. Sejdler, por. Tymkiewicz, por. Bielawski, por. Matlakiewicz, por. Marzec, sierż. Kowalski, sierż. Tkacz, sierż. Kociemba, szefowie drużyny piłki nożnej kpt. Godorski i sierż. Solarczyk,***

2. ***Wojskowy Klub Sportowy 2 Pułku Artylerii Ciężkiej (WKS 2 pac), powołany w Chełmie w 1922 r.*** w oparciu o sekcje piłki nożnej i lekkiej atletyki, z czasem powołano nowe: szermierki, bokserską, strzelecką, sportów wodnych i sportów zimowych. Jednostka docelowo stacjonowała w Chełmie od 1920 r. Zrzeszony w LOZPN. Działał do wojny 1939 r.

3. ***Klub Sportowy (piłkarski) „Cywil" dzielnicowy powołany w Chełmie w 1923 r.,*** finansowany przez prywatne zakłady. Był zrzeszony w LOZPN. Działał do wojny 1939 r.

4. ***Klub Sportowy (piłkarski) „Amatorzy" dzielnicowy powołany w Chełmie w 1924 r.,*** finansowany przez prywatne osoby. Zrzeszony w LOZPN. Działał do wojny 1939 r.

5. ***Klub Sportowy Kolejowe Przysposobienie Wojskowe (KS KPW), powołany w 1929 r. w Chełmie*** przy Gł. Stacji PKP Chełm. Działał w oparciu o sekcje: piłki nożnej, lekkiej atletyki, strzelecką, siatkówki, ping-ponga, hokeja na lodzie, narciarską i wycieczkowo-krajoznawczą. Zrzeszony w LOZPN. Referat sekcji sportowych prowadził Sielicki. Działał do wojny 1939 r.

Znak KPW

*Piłkarze KPW: ***Władysław Sadowski, Władysław Woronowicz, Franciszek Skiba, Jan Chmielarz, Jan Kraczkowski, Loen Wawrzycki, Stanisław Kociuba, Eugeniusz Warszawa, Bolesław Pietrzykowski, Jerzy Krasudzki, Jerzy Dmowski, Kola Tarasiuk, Mieczysław Mazurek, Zdzisław Wojciechowski, Zygmunt Berezecki, Mieczysław Bombol, Mieczysław Dobrowolski, Lucjan Chwedorczuk, Janusz Trześniewski, Stanisław Charczuk, Maran Kowalczyk, Kola Jusiak i Jan Puchowski.***

**Drużyny piłkarskie działające w Chełmie do 1939 r.:*

Od ***1919 r. – WKS 7pp Leg., KS „Czarniecczycy”, KS „Seminarzyści”;***
Od ***1922 r. – WKS 2pac;***
Od ***1923 r. – Harcerze (koło sportowe przy hufcu);***
Od ***1924 r. – SKS „Zdrów” (szkolne koło sportowe);***
Od ***1925 r. – ŻKS „Jordan”;***
Od ***1929 r. – Kom. WF i PW, KS „Biali” WF i PW patrz KS „Biali”;***
Od ***1930 r. – ŻKS „Sztern”, ŻRKS „Stern”, ŻHKS „Haszomer”, ŻKS „Makabi”;***
Od ***1934 r. – MKS (Międzyszkolny Klub Sportowy);***
Od ***1935 r. – KS „Chełmianka” (koło, dzielnica Pilichonki), KS „Strzelec”;***

– Jak donosiły kroniki sportowe, liczba widzów-kibiców na meczach zamykała się w przedziale od 500 do 2.500 osób. Kilka razy padały określenia było ponad 2.500 osób, ale zawsze określenia, że hałaśliwie dopingowała swoich pupili. Porządku jak zawsze strzegł wyspecjalizowany oddział PP w Chełmie (nawet konno).

– Opiekę medyczno-sanitarną nad wszystkimi ligowymi meczami piłki nożnej w Chełmie do 1939 r., sprawował wyspecjalizowany zespół lekarzy sportowych kierowany przez lekarza ***Teofila Gniazdowskiego (1875-1946) inni, Ludwik Chomicki (1888-1940), Kazimierz Zaleski (ur. 1877 r.) i Zofia Czarkowska (ur. 1902 r.)***

**Boiska piłkarskie istniejące w Chełmie do 1939 r.:*

1. Boisko piłkarskie (i do lekkiej atletyki) WKS 7pp Leg. z zapleczem mieściło się na terenie jednostki 7 Pułku Piechoty Legionów w Chełmie przy ul. Lubelskiej, czynne od 1921 r. – tu rozgrywały się prawie wszystkie mecze ligowe (i innych drużyn).
2. Boisko piłkarskie (i do lekkiej atletyki) WKS 2pac z zapleczem mieściło się na terenie jednostki 2 Pułku Artylerii Ciężkiej w Chełmie przy ul. Lubelskiej, czynne od 1923 r. – tu rozgrywały się prawie wszystkie mecze ligowe.
3. Boisko do gier zespołowych-sportowych i do lekkiej atletyki, szkolne przy Państwowym Gimnazjum tzw. „Czarniecczyków”, czynne od 1920 r.
4. Boisko do gier zespołowych-sportowych i do lekkiej atletyki, szkolne przy Państwowym Seminarium Nauczycielskim Męskim, czynne od 1920 r.
5. Boisko piłkarskie przy jednostce wojskowej mieściło się w Chełmie przy ul. Hrubieszowskiej, czynne od 1925 r.
6. Boisko piłkarskie KS KPW przy Gł. Stacji PKP Chełm, mieściło się w Chełmie obok dworca.

**

****Żydzi*** w Chełmie od wieków stanowili dużą grupę społeczną, mająca wpływ na życie miasta w różnych jej sferach. Latem 1925 r. powstało ***Żydowskie Towarzystwo Sportowe*** w Chełmie, kierowane przez Ledermana i Wolbergera. Miało odpowiadać za sport żydowski w mieście i regionie, jego rozwój, organizację imprez, tworzenie reprezentacji oraz popularyzację różnych konkurencji i dyscyplin. Wyzwania przerastały ramy organizacyjne Towarzystwa, dlatego zarząd postanowił z czasem powołać organizacje i kluby, ponoszące odpowiedzialność za poszczególne dyscypliny sportowe w Chełmie. W wyniku dalszych działań, w 1930 r. powstały nowe koła i kluby sportowe mające w swojej działalności piłkę nożną m. in. – ***Sztern, Makabi, Haszomer***.

Tradycją w Chełmie (szczególnie po 1925 r.),* raz w tygodniu, a obowiązkowo w sobotę i niedzielę, odbywały się w mieście jakieś mecze piłkarskie lub zawody sportowe organizowane przez chełmskie koła i kluby sportowe. Od ***1919 r.* (dzięki szkołom i szkolnym kołom sportowym „Czarniecczyków" i „Seminarzystów") wytworzył się w Chełmie ***rytuał spędzania wolnego czasu na rekreacji, kibicowaniu i tzw. wyżyciu się w roli kibica*** (po latach zaborów, niewoli i rusyfikacji). W wyniku dopingowania swych idoli, potworzyły się w Chełmie ***grupy dzielnicowe wiernych kibiców.*** Jak wynika ze źródeł, największą popularnością według kibiców cieszyły się:

1. mecze piłki nożnej,
2. zawody w lekkiej atletyce i przełajowe biegi uliczne,
3. zawody strzeleckie różnej formuły,
4. zawody hipiczne, gimnastyczne Sokole, w tenisa ziemnego i ping-ponga, siatkówki, koszykówki, pływackie, gry i zabawy.

**Organizacje i Stowarzyszenia –*

Podstawy Prawne: W początkach wieku sytuacja była dość złożona. Na ziemiach polskich obowiązywały różne przepisy w zależności od tego, pod czyim zaborem się one znajdowały. Najbardziej liberalnie podchodzono do zagadnienia zakładania stowarzyszeń w ***Galicji,*** gdzie zezwolenia na działalność poszczególnych organizacji wydawało ***Wysokie CK Namiestnictwo*** właściwe dla danego regionu (ustawa zasadnicza o prawie stowarzyszania się z ***15 listopada 1867 r.)***. W ***Wielkopolsce*** obowiązywały ***edykty króla pruskiego aż do 19 kwietnia 1908 r., tzw. do czasu, gdy zaczęła obowiązywać ustawa Rzeszy,*** regulująca też sprawy stowarzyszeń. W ***Kongresówce*** polskich organizacji w zasadzie zakładać nie było wolno, a te, które ostatecznie powołano do życia działały na podstawie indywidualnych postanowień ***cara.*** Od ***marca 1906 r.*** zaczęły jednak obowiązywać tymczasowe przepisy o stowarzyszeniach. Po odzyskaniu niepodległości ***(1918)*** zapanował duży bałagan. W zasadzie było tak, że przypisy dotychczasowych zaborców obowiązywały dalej i dotyczyły tych ziem, które stanowiły przedtem dany zabór. Unormowanie nastąpiło dopiero w 1932 r. Ogólnie obowiązujące prawo o stowarzyszeniach wydane zostało jako rozporządzenie prezydenta RP z mocą ustawy *(Dz. U. nr 94 poz. 808)*. Jako art. 2 stwierdzał: ***„Obywatele polscy mają prawo łączyć się w stowarzyszenia, których cele, ustrój i działalność nie sprzeciwiają się prawu i nie zagrażają bezpieczeństwu, spokojowi lub porządkowi publicznemu".*** Następne jego 63-artykuły określały podstawowe zasady funkcjonowania takich właśnie organizacji. Prawo to ustanowiło 3-rodzaje stowarzyszeń: ***stowarzyszenia zwykłe, zarejestrowane i wyższej użyteczności.***

Radom 1938 r. drużyny piłki nożnej KPW Chełm i KPW Radom.

Rozdział II – Lata 1939 – 1944

Dnia ***25 września 1939 r.*** wtargnęły do Chełma radzieckie czołgi i wojsko zajęło miasto. Rosjanie opuścili Chełm 7 października. Okupacyjne wojska niemieckie do Chełma wkroczyły ***9 października 1939 r.,*** i tak rozpoczęła się okupacja. Nastał okres represji i terroru niemieckiego. Obwieszczenia władz okupacyjnych nawoływały do posłuszeństwa, spokoju i wykonywania wszelkich rozkazów, zarządzeń miejskich i wojskowych.

Wojna i okupacja był końcem w procesie tworzenia nowej wizji społeczności chełmskiej w okresie II Rzeczypospolitej (1918-1939). Rozwiązano działalność wszelkich polskich organizacji kulturalnych, oświatowych i sportowych na terenie Chełma. Nastąpiły prześladowania działaczy, nauczycieli, sportowców, ludzi kultury i obrońców ojczyzny. Jednak garstka zatwardziałych patriotów gromadziła dobra kultury narodowej i prowadziła działalność w ruchu oporu.

Do tajnej działalności konspiracyjnej włączył się również K. Czernicki oddając do dyspozycji swoją drukarnie. Również włączyli się nauczyciel, działacze i sportowcy a wśród nich m. in.: ***Bolesław Zygmunt Kruczek-Wirski, Kazimierz Paweł Janczykowski, Franciszek Krakiewicz, Wiktor Piątkowski, Czesław Małdachowski, Teofil. Gniazdowski, Marian Malec, Jan Wojciechowski, Leon Wawrzycki, Jan Puchowski, Jan Grzela, Zygmunt Berezecki, i wielu innych.***

Działacze „Sokoła", „Strzelca", KPW, PPW, ZHP, LOPP i LMK – tworzyli system spotkań świetlicowych, w mieszkaniach w mieście i w terenie. Jednak nasilające się represje ograniczały kontakty i wszelkie przejawy działalności.

Najszerszą i zakonspirowaną działalność sportową prowadzili pozostali w Chełmie działacze-piłkarze z drużyn: KS KPW, WKS 7pp Leg. i KS Strzelec. Po delikatnych i długotrwałych rozmowach, z wojskowymi władzami niemieckimi, doprowadzili w ***maju 1941 r.*** do pierwszego meczu piłkarskiego. Mecz odbył się na boisku sportowym Jednostki Wojskowej (szpital i składnica) w Chełmie przy ul. Hrubieszowskiej.

Jak wspominał jeden z organizatorów tego meczu ***Z. Berezecki: „zespół Chełmski pierwszego meczu stanowili piłkarze WKS 7pp Leg. i KS KPW, m. in.: Loen Wawrzycki, Konstanty Łapin, Zygmunt Berezecki, Lucjan Chwedorczuk, Jerzy i Jan Trześniewscy, Jan Kraczkowski i Zbigniew Wojciechowski.*** Zespół niemiecki stanowili żołnierze i wartownicy pełniący służbę nad więźniami zorganizowanego w Chełmie przez Niemców obozu pracy (melioracyjnej) dla wydziału Wasserwirtschaft.

Spotkanie miało bardzo dramatyczny przebieg, ponieważ obie strony pragnęły wykazać swoja wyższość. Wynik końcowy 2:0 dla Chełmian. Rewanż odbył się w cztery miesiące później na tym samym boisku i w tych samych składach drużyn. Wynik meczu był również korzystny dla Chełmian 3:1. Otoczenie i euforia jaka towarzyszyła obu spotkaniom była dla Niemców nie do zniesienia. Dlatego też nastąpiły aresztowania i represje, w wyniku czego działalność sportowa na pewien czas została przerwana.

Dopiero w ***czerwcu 1943 r.*** doszło do trzeciego meczu w Chełmie, na boisku kolejowym KS KPW (przy rampie obok stacji kolejowej). Do drużyny chełmskiej dołączył ***Jan Puchowski.*** Przeciwnikami byli niemieccy żołnierz nadzorujący więźniów niemieckiego obozu pracy w Chełmie – Służby Budowlanej Baudienst.

Po zaciętej walce zwyciężyli Chełmianie, w pierwszym meczu 2:0 i w rewanżu 4:2. Bramki dla Chełmian zdobyli: ***J. Puchowski, Z. Wojciechowski, M. Czyżma i J. Kochanowski.*** Więcej meczy piłkarskich nie rozegrano z powodów skomplikowanej sytuacji militarno-politycznej – 22 lipca 1944 r. Chełm wyzwoliła Armia Czerwona i Wojsko Polskie.

Emblemat KPW – Kolejowe Przysposobienie Wojskowe
****w latach 1929-1939 noszony przez zawodników KS KPW Chełm***
*****w latach 1939-1944 (okupacja) był znakiem rozpoznawczym tzw. grupy konspiracyjnej sportowo-piłkarskiej, wg. Z. Berezeckiego i J. Puchowskiego.***

Rozdział III – Lata 1944 – 1955

Wraz z wyzwalaniem Polski, powstała w wolnym już Chełmie, ***Pierwsza Szkoła Podchorążych Artylerii Polskich Sił Zbrojnych – Oficerska Szkoła Artylerii Wojska Polskiego, tzw. „OSA”.*** Dnia ***31 sierpnia 1944 r.*** kwatermistrz ppłk Granowski doprowadził do prawidłowego funkcjonowania szkoły ***(utworzono też kompleks sportowy w tym boisko do piłki nożnej).*** W latach ***1944-1946,*** OSA mieściła się w Chełmie w gmachu im. PKWN i wniosła duże zasługi w reaktywowaniu i tworzeniu ruchu sportowego w Chełmie w pierwszych latach po wyzwoleniu. ***Wojskowy Klub Sportowy „Podchorążak”*** istniejący od początku szkoły OSA był reprezentantem podchorążych z wychowania fizycznego i sportu, natomiast ***Wojskowy Klub Sportowy „OSA”*** reprezentował sport wyczynowy. Z początkiem ***1946 r.*** zakończył w Chełmie swoją działalność WKS „OSA”, wraz z nim drużyna piłki nożnej. Było to podyktowane przeniesieniem z Chełma Oficerskiej Szkoły Artylerii, po spełnieniu misji, w pierwszych latach powojennych. W związku z odejściem OSA z Chełma (decyzją Dowódcy Wojska Polskiego Garnizonu Chełm ppłk Zieliński), pod ***koniec 1946 r.*** powołano ***Wojskowy Klub Sportowy „Gwardia” Chełm,*** przy Chełmskim Pułku Wojsk Ochrony Pogranicza, a przy nim drużynę piki nożnej. W ***1947 r.*** została zgłoszona do rozgrywek w Lub. OZPN.

*

Powołanie do życia – ***Miejskiego Komitetu Kultury Fizycznej w Chełmie*** – było ważnym momentem dla rozwoju ruchu sportowego w Chełmie (i regionie). W ***1945 r.*** chełmski sport rozpoczął pierwszy rok twórczej działalności okresu 5-latki (wytyczne Biura Politycznego). Na podstawie danych statystycznych ***Powiatowego Inspektoratu Kultury Fizycznej na terenie m. Chełma w 1945 r.*** istniały: ***KS ZZK „Kolejarz” mający 22 członków i stanowiący jedną dyscyplinę sportową piłkę nożną, Chełmski Klub Motorowy posiadający sekcję motorową i 46 członków w tym 1-kobieta i MKS 140-członków i nie przejawiający żadnej działalności.***

Rozwój kultury fizycznej na terenie powiatu chełmskiego wynikało – że w 1946 r. istniało 1 Koło Związków Zawodowych „Kolejarz”, które liczyło 32 członków z jedną dyscypliną sportową: piłką nożną. W planie 3-letnim istniały już 3 koła sportowe oraz 13 Ludowych Zespołów Sportowych w których uprawiano następujące dyscypliny sportowe: piłkę nożną, siatkówkę i lekkoatletykę.

W pierwszych 4-latach planu 6-letniego działało już 12 kół sportowych, tj. 3-koła „Budowlani”, 3-„Kolejarz”, 2-„Start”, 2-„Unia”, 1-„Ogniwo” i 1-„Spójnia” i 57 Ludowych Zespołów Sportowych i 64 Szkolnych Kół Sportowych. Ogólny stan członków: Koła Sportowe 1.485, LZS 1.998, SKS 4.265, ogółem 7.748 członków.

Od ***1948 r.*** zaczęła się praca planowa i w akcjach masowych Chełm zdobył I-miejsce w woj. lubelskim w biegach przełajowych. Zaczęło się rozwijać wychowanie fizyczne i sport przy zakładach pracy, przy których powstały koła sportowe najaktywniejsze to:

„Związkowiec” przy Poczcie,
„Związkowiec” przy Służbie Zdrowia”,
„Spójnia” Nr 175 przy Młynie Nr 7,
„Spójnia” Nr 176 przy Centrali Tekstylnej,
„Kolejarz” Oddział Mechaniczny i
Klub Sportowy „Związkowiec” (wszystkie miasto Chełm).

Na wyróżnienie zasługiwały koła sportowe: ***„Związkowiec" przy Poczcie i „Spójnia" Nr 176 przy Centrali Tekstylnej.*** W\w koła propagowały też sport wiejski (organizując zawody z ***Ludowymi Zespołami Sportowymi***) i referaty polityczno-wychowawcze. Ogółem na terenie m. Chełma było 1.246 zawodników zrzeszonych w kołach i klubach. Wyróżnieni za pracę nad rozwojem kultury fizycznej to: ***Bogdan Fidut Inspektor Kultury Fizycznej, Bolesław Wirski nauczyciel wychowania fizycznego z Liceum Pedagogicznego, Antoni Skalmierski Z-ca Przew. KS „Związkowiec", Leon Jakubowicz sekr. KS „Kolejarz" i Jerzy Kwiatkowski Przew. Koła Sportowego „Spójnia" Nr 176.***

*

Klub Sportowy Związku Zawodowych Kolejarzy „Kolejarz" Chełm – KS ZZK „Kolejarz" Chełm 1944\45 – 1955;

Klub Sportowy Związku Zawodowych Kolejarzy „Kolejarz" Chełm przy Chełmskim PKP, tworzony był na przełomie ***1944-1945 r.*** *(w oparciu o drużynę piłkarską a właściwie reaktywowany był na bazie Klubu Sportowego „Kolejowego Przysposobienia Wojskowego" utworzonego w 1929 r. też przy PKP w Chełmie),* i był pierwszym robotniczym klubem sportowym działającym w nowej rzeczywistości tzw. Polski Ludowej na terenie Chełma *(a jego członkowie byli sprawdzani przez służby bezpieczeństwa nowej władzy).* Głównym inicjatorem powołania „Kolejarza" był ***Zygmunt Berezecki*** (sportowiec, piłkarz KS KPW Chełm 1935-1939). Jak wspominał ***„na początku wraz z wolnością było nas siedmiu, których łączyło jedno, byliśmy sporowcami i chcieliśmy dalej grać w piłkę nożną i popularyzować sport, dlatego naszym celem było zorganizowanie drużyny i powołanie koła lub klubu sportowego, tą siódemkę stanowili: Berezecki, Chwedorczuk, Siemiątkowski, Lipiński, Knutel i bracia Trześniewscy, do nich dołączył też Jan Grzela".***

Dużą pomoc w tworzeniu sportowego ruchu piłkarskiego w Chełmie, ze względów polityczno-społecznych niosła Oficerska Szkoła Artylerii tzw. „OSA", działająca w Chełmie oraz por. Gabara odpowiedzialny za wychowanie fizyczne tej szkoły. Wyzwolone Chełmskie i Lubelskie ogarnęła w tym czasie mania wojskowego piłkarstwa. Z tego też powodu jesienią 1944 r. w Chełmie została powołana wojskowa drużyna piłki nożnej przy Oficerskiej Szkole Artylerii (OSA) Chełm, która też liczyła się w rozgrywkach Lubelskiego OZPN.

Na początku ***1945 r. Z. Berezecki*** z kolegami, organizował spotkania i treningi, zbierali pieniądze na działalność nowego klubu i drużyny piłkarskiej, szukali pomocy. Nawiązała się współpraca z WKS „OSA" i por. Gabarą. Do pierwszego meczu pod hasłem pierwsze kroki doszło w Chełmie (na boisku OSA sędziował por. Gabara) ***2 lipca 1945 r.,*** przeciwnikiem „Kolejarza" była druga reprezentacją „OSA", wynik 5:2 (2:2) dla „OSA", (dla „Kolejarza" 2-bramki Chwedorczuka, dla „OSA" Michalik, Krywienko i 3-Jacyszyn po przerwie grali w „OSA" Ulanik, Puchalski i Radaj). Rewanż też dla „OSA" 3:0. Oba mecze przyciągnęły wielu kibiców i były wielkim świętem sportu – taki był początek rozwoju powojennego piłkarstwa w Chełmie i okolicy a i robotniczego ruchu sportowego.

KS ZZK „Kolejarz" Chełm, oficjalnie działał do 1955 r., poprzez sekcje: piłki nożnej, ping-ponga, siatkówki, koszykówki, lekkiej atletyki, gier świetlicowych oraz

działu turystyki (letniej i zimowej) pieszej, rowerowej i wodnej i dział wypoczynku wczasów i koloni. Do 1958 r. działały tylko sekcje siatkówki i lekkiej atletyki, jako samodzielne sekcje-sportowe. Jak wspominał ***Z. Berezecki „wraz z przerwaniem istnienia „Kolejarza" zaczął podupadać wielki romantyzm epoki pierwszych powojennych lat, patriotycznej odbudowy ojczyzny. Ludzie pomimo okupacji potrafili w ciężkich chwilach dać z siebie wszystko. Popularność „Kolejarza" była też podyktowana dobrą passą drużyny piłki nożnej, liczące się w okręgu a i w kraju – działalność „Kolejarza" wytworzyła niezapomniany ruch, który w tamtych latach porwał całe chełmskie społeczeństwo a jego celem było upowszechnić kulturę fizyczną".***

KRONIKA piłkarska „Kolejarza" i Chełma w latach 1945-1955 –

Jesień 1944 – Po koszmarze okupacji, odradzał się sport, a piłka nożna, jak żadna inna dyscyplina, odradzała się chyba najszybciej. W piłkę już grano wszędzie, tak też jesienią ***1944 r.*** zaczęły powstawać pierwsze kluby *(w wyniku ówczesnej sytuacji wojskowe) –* w ***Chełmie pierwszym piłkarskim był WKS „OSA".***

Rok 1945 *– Spośród 25 istniejących w województwie lubelskim, w połowie 1945 r., klubów piłkarskich, do rozgrywek zgłosiło się 15.* Eliminacje systemem, każdy z każdym rozegrane w sierpniu w Lublinie, wyłoniły podział na klasy A i B. Były to pierwsze powojenne rozgrywki piłkarskie i tworzenie poszczególnych lig i klas w Lubelskim OZPN. Do kl. B, zakwalifikowała się, jedyna zgłoszona z Chełma, drużyna piłkarska ***WKS „OSA".*** *Wszystkie kluby musiały też wystawić drużyny juniorów 14-15-letnich i 16-17-letnich.* Ze względów finansowych i organizacyjnych, drugi z Chełma KS ZZK „Kolejarz nie uczestniczył w eliminacjach tego roku. We ***wrześniu 1945 r.*** drużyna piłkarska już samodzielnie działającego ***KS „Kolejarz" Chełm*** rozegrała swój czwarty mecz z drużyną WKS „9" Chełm, wynik 2:0 (1:0) dla „Kolejarza", najlepsi: ***Trześniewski i Chwedorczuk.*** Statystyka „Kolejarza" na koniec 1945 r., wygrali 1-mecz, 3-przegrali, zdobyto 4-bramki 11-stracono, strzelcy 3-Chwedorczyk1-Kruszyński, wyróżniający Berezecki, Chwedorczyk, Knutel, Siemiątkowski, Lipiński, bracia Trześniewscy, Kruszyński i Samojluk. Nastąpił okres wielkiej popularności i dobrej postawy piłkarzy „Kolejarza". Klub spełniał społeczne oczekiwania, w tworzeniu życia sportowego w tym czasie w Chełmie i powiecie. Rosła liczba kibiców i grono wspomagające klub zawodniczo, finansowo i organizacyjnie. Kierownikiem klubu był Jan Grzela.

Rok 1946 – W styczniu 1946 r. Lubelski Zarząd, przyjął zgłoszenie chełmskiej drużyny piłki nożnej ***KS „Kolejarz"*** do Lub. OZPN i przydzielił ją do II grupy kl. „C". Wiosną 1946 r., piłkarze „Kolejarza", rozpoczęli pierwsze boje o mistrzostwo II grupy kl. „C". Poza meczami ligowymi, rozegrano mecze rangi DOKP. Najważniejsze mecze ligowe i DOKP, rozegrane przez piłkarzy „Kolejarza" w sezonie 1946 r. – wygrane z: KS „Sygnał" Lublin 1:0; KS „Unia" Hrubieszów 3:2; WKS „DOW 7" Lublin 5:1; KS „Żbik" Chełm 5:2; KS ZZK Sędziszów 3:2; KS „Sygnał" Lublin 1:0; KS LSS Lublin 5:1 i KS „Żbik" Chełm 5:0. Remis z: KKS Krasnystaw 2:2. Przegrane mecze z: KS LSS Lublin 3:2; WKS „DOW 7" Lublin 4:3; KKS „Ruch" Skarżysko 5:1; KS „Łada" Biłgoraj 2:1 i KS „Unia" Hrubieszów 3:2. Po rozegraniu wszystkich ligowych meczy, tabela (Lubelskiego OZPN) II grupy kl. C, na 1946 r. przedstawiała się następująco:

1. KS ZZK „Kolejarz" Chełm…....6 8:4 26:11;
2. WKS „DOW7" Lublin……....6 8:4 20:19;

3. KS LSS Lublin……....6 4:8 15:20
4. KS „Żbik" Chełm……....6 4:8 14:25.

Piłkarze „Kolejarza" zdobyli mistrzostwo II-grupy kl. „C". Awansując do kl.„B" pokonali mistrzów grup KS „Sztum" Lublin 2:0 (1:0) i 2:2 (0:0) i AKS Hrubieszów 6:2 (2:1) i 5:2 (3:2). Bilans piłkarski sezonu: awans do kl.„B" był wielkim sukcesem dla klubu i Chełma; drużyna rozegrała 29-spotkań, 22-wygrała, 2-remisy, 5-porażek, zdobyła 119-bramek, 52-straciła. Wystąpili: ***Samojluk, Knutel, Chwedorczuk, Berezecki, Janusz Trześniewski, Siemiątkowski, Pawłowski, Ulatowski, Lipiński, Charczuk, Kochański i Durko.*** Najlepsi strzelcy roku: 28-Chwedorczyk, 21-Samojluk, 16-Berezecki, 16-J. Trześniewski, 8-Siemiątkowski, 6-Pawłowski, 5-Lipiński, 5-Charczuk. Akcją propagandową tego roku, było przekazanie przez Klub pewnej sumy z meczów i działalności sportowej na rzecz społeczeństwa, i na tzw. fundusz odbudowy stolicy do Warszawy.

****Pod koniec 1945 r. powołano w Chełmie, Koło Sportowe „Żbik"*** z silną drużyną piłki nożnej na początku 1946 r. zgłoszona do Lub. OZPN. To trzecia drużyna piłkarska, działająca w Chełmie w latach 1946-1949, składała się z młodzieży szkolnej zamieszkałej przy ul. Ogrodowej w Chełmie. Większość stanowili uczniowie Państwowej Szkoły Mechanicznej (dawnej Szkoły Rzemieślniczej), której losy sportowe związały się od 1935 r. Drużynę stanowili: ***bracia Pulikowscy (twórcy powołania Koła), Kochański, Durek, Mazurek, Urbanowicz, Wilczura, Seńkowski, Kłodziński, Niedzielski, Knap, Kubik i Mazur.*** Poza piłką nożną młodzież Koła organizowała życie sportowe mieszkańcom dzielnicy ul. Ogrodowej w Chełmie. Największym osiągnięciem piłkarzy „Żbika" było zdobycie w 1947 r. mistrzostwa kl. „C" w Lub. OZPN. Koło Sportowe „Żbik" zostało rozwiązane w 1950 r., powodem głównym były polityczne posunięcia nowej władzy (wyeliminowanie ludzi działających przed wojną, walczących o prawdziwą wolność). Dlatego też alternatywą przed karą służb bezpieczeństwa, była „emigracja" przez kilku członków ***„Żbika"*** z Chełma na studia itd. Część zawodników przeszła do KS „Kolejarz" Chełm, a pozostała młodzież jako drużyna, przez pewien okres grała towarzysko. Następnie inicjatywna grupa sportowa młodzieży ul. Ogrodowej rozwiązała się.

Z początkiem 1946 r. zakończył w Chełmie swoją działalność WKS „OSA", wraz z nim i drużyna piłki nożnej (było to podyktowane przeniesieniem z Chełma Oficerskiej Szkoły Artylerii, po spełnieniu misji, w pierwszych latach powojennych). W związku z odejściem OSA (decyzją D-cy Garnizonu pod koniec 1946 r.), powołano WKS „Gwardię" z sekcją piłki nożnej przy Chełmskim Pułku Wojsk Ochrony Pogranicza w Chełmie. Z początkiem 1947 r. drużyna zgłoszona do rozgrywek w Lub. OZPN.

Rok 1947 – Piłkarze „Kolejarza" zyskali wielką popularność i uznanie dużej grupy chełmskich kibiców, wygrali wszystkie ligowe mecze, zostali mistrzem kl. „B" i awansowali do kl. „A" najwyższej w hierarchii Lubelskiego OZPN. Zdobyli też II-miejsce w turnieju DOKP strefy okręgu PKP Radomsko-Lubelskiego. Bilans 1947 r.: drużyna rozegrała 27-meczów 23-wygrała 1-remis 3-przegrała; zdobyła 144-bramki 29-straciła. Strzelcy: 44-Wosiński, 29-Syczuk, 21-Chwedorczuk, 17-Puchowski, 14-Makolągwa, 8-Berezecki, 4-Pulikowski. Wzmocnieniem drużyny „Kolejarza" od sezonu 1947 r., był Józef Wosiński, (który przeszedł do Chełma z WKS Legia" Warszawa, był on współtwórcą powojennej piłki nożnej w Polsce i w WKS „Legia").

Rok 1948 – Wielki triumf chełmskiego piłkarstwa. Drużyna „Kolejarza" znalazła się w gronie najlepszych walczących o palmę pierwszeństwa w Lubelskim OZPN. „Kolejarze" w tym okresie skupili swoją uwagę wyłączne na meczach ligowych. Ze

względu na wysoki poziom poszczególnych drużyn. Atmosfera społeczna jak i ruch kibiców, rosła wraz z sukcesami drużyny piłkarskiej „Kolejarza". Po rozegraniu wszystkich meczy ligowych ostateczna tabela kl. „A" Lub. OZPN na 1948 r. przedstawiała się następująco:

1. WKS „Lublinianka" Lublin……..19-1 51-17;
2. KS ZZK „Kolejarz" Chełm……..13-7 37-22;
3. KS ZZK „Sparta" Zamość……...12-8 31- 24;
4. KS ZZK „Sygnał" Lublin…….8-12 32-41;
5. KS ZZK „Garbarnia" Lublin……8-12 35-26;
6. KS „Lewart" Lubartów……0-20 11-47.

Od tego roku wprowadzono system rozgrywek, wiosna-jesień. W rundzie jesienno-wiosennej 1948\1949 piłkarze „Kolejarza" wywalczyli II miejsce. Bilans 1948 r., drużyna rozegrała 29 meczów, 19 wygrała, 5 remisów i 5 przegrała. Zdobyła 115 bramek 65 straciła. Najlepszymi strzelcami byli: Chwedorczuk 28, Syczuk 24, Wosiński 23, Mrowiec 21, Makolągwa 15 i Kubik14.

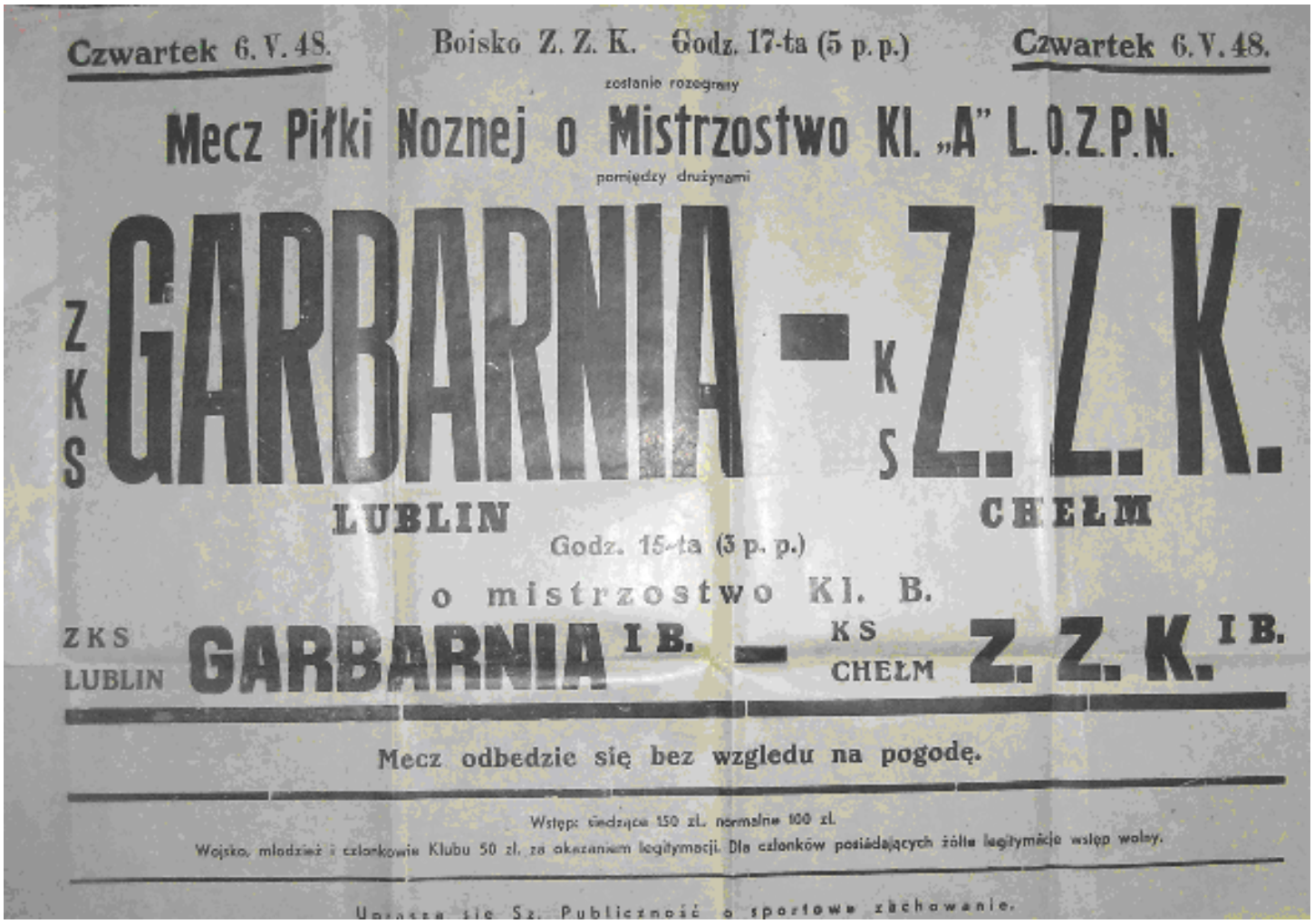

Rok 1949 **–** Wrócono do starego sytemu. Po raz pierwszy w historii polskiej piłki nożnej na kluby-gospodarzy spotkań, nałożony został obowiązek angażowania lekarza na czas meczu. Zniesiono większość rozgrywek międzyokręgowych zastępując je masowym udziałem drużyn w klubowym Pucharze Polski. Dla reprezentacji okręgów rok później wprowadzono sterowane centralnie rozgrywki o puchar miast. W grudniu 1949 r. PZPN

zarządził nowy podział 20-zespołowej II ligi na grupy wschodnią i zachodnią. Na koniec rozgrywek ligowych 1949 r. kl. A., kolejność była następująca:

1-KS „Sparta „ Zamość (12 pkt.),
2-KS „Gwardia" Lublin (8pkt.),
3-KS ZZK „Kolejarz" Chełm (8pkt.),
4-KS„Związkowiec" Lublin (dawna Unia później Garbarnia)(7pkt),
5-KS „Sygnał" Lublin (5pkt.).

Rok 1950 – Powołany przez Sejm GKKF, wprowadził nowe struktury w zarządzaniu sportem w oparciu o Związki Zawodowe, z tych zmian powstały zrzeszenia sportowe jak: Związkowiec, Ogniwo, Spójnia czy Stal. Zmiany te miały istotny wpływ na dalsze losy m. im. kolejowych KS w całej Polsce, w tym też „Kolejarza" Chełm. Było to odczuwalne w sferze finansowo-organizacyjnej i kadrowo-szkoleniowej. Po wielkiej mobilizacji piłkarzy „Kolejarza" i wygraniu większości meczy ligowych. Wieści z Lublina były imponujące dla kibiców chełmskich, okręgowe mistrz. kl. A. na 1950 r.:

1. KKS „Kolejarz" Chełm,
2. GKS „Gwardia" Lublin,
3. KS „Unia" Zamość,
4. KS „Związkowiec" Lublin,
5. KKS „Kolejarz" Dęblin.

Był to największy sukces piłkarzy „Kolejarza" i całego chełmskiego piłkarstwa, na który zapracowali: ***Kochański, Siemiątkowski, Kursa, Ozimek, Wojdat, Puchowski, Trześniewski, Biernacki, Słoniewski, Skalski, Wosiński, Głoś, Chwedorczuk i Smyk.*** Po zdobyciu tytułu mistrza okręgu, piłkarze „Kolejarza" przystąpili do ogólnopolskich eliminacyjnych walk o wejście do II ligi państwowej. Po weryfikacji PZPN, KS ZZK „Kolejarz" Chełm, został przydzielony do eliminacyjnej IV grupy strefowej, w walce o II ligę państwową. Grupę tę poza „Kolejarzem" stanowili:

KS „Spójnia" Kraków,
GKS „Stal" Dąbrowa Górnicza,
KS „Stal" Salowa Wola,
KS „Stal" Mielec.

W eliminacjach do II ligi nie odnieśli sukcesu. Niespodziewane sukcesy piłkarskie tego roku, m. im., mistrzostwo okręgu i udział w eliminacjach do II ligi miały duży wpływ na dalsze losy KS „Kolejarz" Chełm, na stan osobowy, na stabilność i dalszy poziom drużyny. W wyniku czego, ze względu na wiek wielu zawodników odeszło z klubu. Kilku otrzymało propozycje gry do liczących się klubów w Polsce. Pozostali bez wielkich wzlotów dogrywali piłkarskiej emerytury, doszli też nowi.

Rok 1951 – W Lubelskim OZPN, kl. A. przemianowano na wojewódzką klasę wydzieloną, zlikwidowano kl. B, C i D, jako że organizację rozgrywek w tzw. terenie przejęły Powiatowe Komitety Kultury Fizycznej. Miały tu pole do popisu wszystkie (dzikie) wiejskie drużyny piłkarskie, od szkolnych począwszy a na tworzących się Kołach LZS skończywszy. Mistrzostwo już po zmianach, 8-zespołowej wojewódzkiej klasy wydzielonej zdobyła Gwardia-Lublin 16pkt., przed Budowlanymi-Lublin 12pkt., Unią-Zamość 9pkt., Kolejarzem-Chełm 8pkt., Kolejarzem-Łuków 8pkt., Ogniwem-Radzyń 7pkt., Ogniwem-Hrubieszów i Kolejarzem-Terespol 6pkt.

Rok 1952 – Kolejna reorganizacja, nowy system rozgrywek przewidywał w poszczególnych województwach tzw. klasy wydzielone, a następnie wojewódzkie I-klasy i

klasy powiatowe. Te ostatnie miały być prowadzone przez PKKF. Klasę wojewódzką I w Lub. OZPN w sezonie 1952 r. stanowiło dziesięć drużyn: Ogniwo Lublin, Budowlani WPB, Włókniarz, AZS, Stal FSO, OWKS i Budowlani LPZB oraz Stal WKS Świdnik, Ogniwo Hrubieszów i Kolejarz Chełm. W lidze „Kolejarz" uplasował się w środku tabeli.

Rok 1953 – Kolejne zmiany, powstała III-liga M-W rzeszowsko-lubelska. Najwyższą grupą rozgrywkową w OZPN była kl.-A. Liczyła ona 10 najlepszych drużyn:

WKS Stal Świdnik,
Spójnia Lubartów,
Ogniwo Krasnystaw,
Kolejarz Chełm,
Gwardia Chełm,
Stal Biłgoraj,
Budowlani Puławy,
Kolejarz Łuków,
Unia Zamość,
Kolejarz Lublin.

Z drugich drużyn II i III ligowych utworzono specjalną A-klasę rezerw, rywalizującą ze sobą w ramach okręgu. Rozgrywki klasy B toczyły się w trzech grupach terenowych – bialskiej, chełmskiej i lubelskiej. W grupie chełmskiej, (poza drużynami z okręgu), miejscowe to „Spójnia" i rezerwy „Kolejarza" i „Gwardii". Najlepsze w OZPN drużyny piłkarskie kl. A, „Gwardia" Chełm i „Kolejarz" Lublin przegrały z duetem rzeszowskim w eliminacyjnych meczach do kl. M-W. Rozegrano też w tym roku w Tomaszowie, drugi Turniej Piłkarski o Puchar WKKF. W turnieju wśród 10 drużyn uczestniczyli piłkarze „Kolejarza", nie odnieśli sukcesu. W finale po zaciętym meczu „Gwardia" Lublin pokonała Gwardię" Chełm 2-1.

Rok 1954 – Na koniec sezonu w Lub. OZPN, tabela A-klasy:

1-Gwardia Chełm,
2-WKS Stal Świdnik,
3-Unia Zamość,
4-Stal FSC Lublin,
5-Kolejarz Chełm,
6-Budowlani Lublin, 7-Kolejarz Lublin, 8-Budowlani Puławy, 9-Kolejarz Łuków, 10-Spójnia Lublin, 11-Spójnia Biała Podlaska, 12-Gwardia Lublin, 13-Ogniwo II Lublin i 14-Ogniwo Krasnystaw.

Rok 1955 – Rzeszowsko-lubelska M-W 10-Gwardia, a w lubelskiej kl. A 11-Gwardia II i 12-Kolejarz Chełm; natomiast kl. B grupa chełmska: 3-Start i 10-Sparta obie z Chełma. Tradycyjny trzeci z kolei turniej o puchar lubelskiego WKKF tym razem zakończył się sukcesem Unii Zamość, która w finale pokonała Lubliniankę 1:0. W turnieju uczestniczyły piłkarskie drużyny, Gwardii i Kolejarza Chełm, jednak sukcesów nie było. Również i w mistrzostwach województwa juniorów wygranych przez Budowlanych-Lublin, jedyna chełmska drużyna Gwardii nie osiągnęła sukcesu.

We wrześniu 1955 r. Klub Sportowy Związku Zawodowych Kolejarzy „Kolejarz" Chełm został rozwiązany. Zostały też rozwiązane sekcje piłki nożnej i ping-ponga. Sekcje koszykówki, lekkiej atletyki i siatkówki, jako drużyny samodzielnie prowadziły działalność do 1958 r. Sekcja gier świetlicowych od 1946 r. działała w ramach świetlicy kolejowo-zakładowej PKP. Dział turystyki pieszej, rowerowej i wodnej, od 1946 r.

prowadził działalność jako Koło Krajoznawczo-Turystyczne. Natomiast dział wypoczynku wczasów i koloni wszedł do ogólnego zarządzania wczasowo-urlopowego PKP Oddział Chełm.

W latach 1944-1955 drużynę piłki nożnej KS ZZK „Kolejarz" Chełm reprezentowali: Durko, Berezecki, Chwedorczuk, Siemiątkowski, Kubik, bracia Trześniewscy, Jusiak, Mazur, Skiba, Wosiński, Puchowski, Syczuk, Knutel, Ospieszyński, Makolągwa, Pawłowski, Samojluk, Książek, Pulikowski, Lipiński, Kochański, Seńkowicz, Woronowicz, Adamczyk, Malinowski, Ulatowski, Wilczura, Charczuk, Szatkowski, Szewczyk, Kruszyński, Nafalski, Chadacz, Karwowski, Sobieszczański, Hałasa, Kołodziński, Mizeracki i Lubelski.

*Drużyna piłki nożnej WKS „Gwardii" przy Oddziale Wojsk Ochrony Pogranicza w Chełmie, (poza sukcesami w OZPN) osiągnęła duży sukces, zdobywając na własność ***Puchar Granicy WOP***. Wygrała trzykrotnie silnie obsadzony ogólnopolski turniej drużyn piłkarskich strażnic przygranicznych WOP. Idea poszczególnych turniejów miała m. im. na celu wymianę doświadczeń służby granicznej i zacieśnienie kontaktów sportowych. Na sukces piłkarski ***„Gwardii"*** złożyła się praca, selekcjonera-szperacza talentów sierż. ***Jana Smydy (1927-1992)*** *(Jak pisałem wcześniej WKS „Gwardia" Chełm została złożona w 1946 r.).*

KS „Start" Chełm prowadził działalność sportową w latach ***1952-1955*** w oparciu o drużynę piłki nożnej i grał w LOZPN. ***KS „Spójnia" następnie KS „Sparta" Chełm*** prowadził działalność sportową w latach ***1953-1955*** w oparciu o sekcję: piłki nożnej, ping-ponga, siatkówki i gier świetlicowych, powstał przy Hurtowni Tekstylnej w Chełmie założycielem był ***Zygmunt Berezecki,*** opiekun, sponsor, trener i zawodnik. ***Klubom Sportowym „Start", „Spójni" i „Sparcie" patronowało Zrzeszenie Sportowe „Start", pośrednio Centralny Związek Spółdzielczości Pracy.***

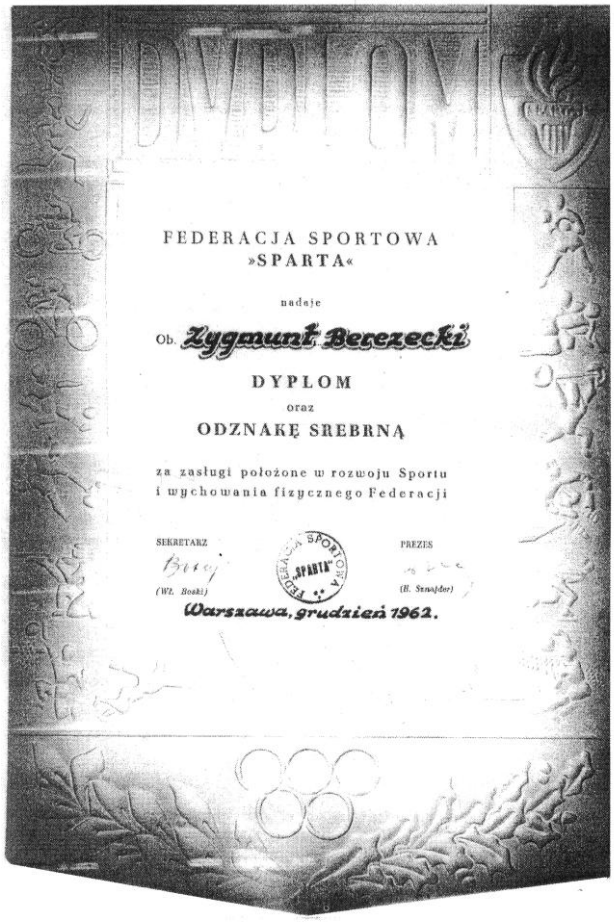
FEDERACJA SPORTOWA
»SPARTA«
nadaje
Ob. Zygmunt Berezecki
DYPLOM
oraz
ODZNAKĘ SREBRNĄ
za zasługi położone w rozwoju Sportu
i wychowania fizycznego Federacji
SEKRETARZ
(WŁ. Boski)
PREZES
(B. Szmajdor)
Warszawa, grudzień 1962.

Dyplom Federacji Sportowej „Sparta"

*

W ***1953 r. przy Technikum Mechanicznym w Chełmie, nauczyciel wychowania fizycznego tej szkoły Czesław Ściubak powołał Szkolne Koło Sportowe Zrzeszenia Sportowego „Zryw”*** *(zarządzeniem centralnym ZZ ZS „Start”)* w pionie zrzeszającym szkolnictwo zawodowe (jak: rzemieślnicze, pielęgniarskie, ekonomiczne, felczerskie itd.). Z chwilą powołania w Chełmie ***SKS ZS „Zryw”, Technikum Mechaniczne*** stało się ośrodkiem autentycznego ruchu sportowego w Chełmie w terenie, i bazą dla chełmskiego ZS „Zryw”. Przy szkole działało też samoistnie SKS „Mechanik” opiekunem koła był też Czesław Ściubak a przewodniczącym Rady Koła Stefan Komenda.

Kronika piłki nożnej SKS Zrzeszenia Sportowego „Zryw” przy Technikum Mechanicznym w Chełmie w latach 1953-1957:

Rok 1954 – *październik-listopad Chełm-Lublin mistrzostwa województwa LOZPN juniorów w piłce nożnej, piłkarze „Zryw” Mechaniczne: ***Władysiuk, Sowa, Łogosz, Lisiecki, Kraczkowski, Ciepielewski, Marciszewski, Iwaniuk, Rejent, Malinowski, Kowalczyk i Mrozowski.*** „Zryw” Mechaniczne w III-grupie z: KS „Budowlani” Puławy, KS „Kolejarz” Chełm, LSZ Wąwolnica i KS „Kolejarz” Dęblin:

Wyniki: „Zryw” Mechaniczne – KS Kolejarz” Chełm 2:1;
„Zryw” Mechaniczne – LZS Wąwolnica 7:1;
„Zryw” Mechaniczne – KS „Budowlani” Puławy 5:1;
„Zryw” Mechaniczne – KS „Kolejarz” Dęblin 7:1.

„Zryw” Mechaniczne zdobył I-m w III-grupie i awansował dalej.

Rok 1955 – *wiosna Chełm I-mistrzostwa powiatu chełmskiego w piłkę nożną. Eliminacje wygrało „Zryw” Mechaniczne, które pokonało: ***Zasadniczą Szkołę Zawodową 6:2 i 10:0, Liceum Felczerskie 7:4 i 3:2 i Technikum Handlowe 4:1 i 2:1*** *(wszystkie szkolne drużyny z Chełma)*. *Chełm – Lublin, druga runda wiosenna mistrzostw województwa juniorów w piłkę nożną. III grupa „Zryw” Mechaniczne pokonało: Puławy 7:0, Dęblin 9:0 i „Kolejarza” Chełm 2:0, zdobyło I miejsce i awans do finałów w Lublinie, gdzie wywalczyła III-miejsce w Okręgu. *lato, początek Mistrzostw Polski ZS „Zryw” w piłce nożnej: ***I-etap Chełm;*** mistrzostwa rejonowe – „Zryw” Mechaniczne: ***Bondarenko, Mrozowski, Gorajnow, Sowa, Marciszewski, Malinowski, Dutkiewicz, Iwanicki, Kraczkowski, Władysiuk i Szczepanik, trener Cz. Ściubak,*** zdobyli I-m, wygrali wszystkie mecze, pokonując kolejno: ***Zasadniczą Szkołę Zawodową 6:2, Tech. Handlowe 4:1 i Lic. Felczerskie 7:4;*** II-etap – mistrzostwa wojewódzkie. „Zryw” Mechaniczne wylosowało I-grupę. Wygrali kolejno wszystkie mecze: ***z Tech. Elek.-Mech. z Zamościa 11:3, z Tech. Mech. Z Kraśnika 11:2 oraz ze zwycięzcą II-grupy Tech. Bud. Samoch. w Lublinie 3:2 i 6:1*** zdobywając jednocześnie mistrzostwo województwa ZS „Zryw” w piłce nożnej; III-etap – Lublin mistrzostwa strefowe grupa finałowa: Chełm, Warszawa, Łódź i Białystok. Piłkarze „Zrywu” Mechaniczne Chełm w składzie: ***Łogosz, Bondarenko, Kraczkowski, Lisiecki, Sowa, Rejent, Lipczyński, Władysiuk, Iwanicki, Mrozowski, Marciszewski, Zielonko, Gorajnow, Zagajewski i Malinowski,*** kolejno wygrali mecze:

Chełm – Łódź 4:1,
Chełm – Warszawa 8:3,
Chełm – Białystok 2:1;

tabela końcowa: 1. Chełm „Zryw" Mechaniczne 6pkt.,
2. Łódź……..4pkt.,
3. Warszawa……2pkt.,
4. Białystok……...0pkt,

był to wielki sukces; IV-etap – Toruń 10-24 lipiec 1955 r. Finały Mistrzostw Polski ZS „Zryw" w piłce nożnej, Chełm „Zryw" Mechaniczne. Wyniki poszczególnych meczów:

Chełm – Gdańsk 4:0 i 0:1,
Chełm – Poznań 2:5 i 0:2,
Chełm – Kielce 1:1 i 1:1,
Chełm – Stalinogród 0:1 i 0:4.

Końcowa tabela: ***1. Stalinogród (Katowice);***
2. Poznań;
3. Kielce;
4. Gdańsk;
5. Chełm „Zryw" Mechaniczne.

Rok 1956; *czerwiec Chełm-Lublin liga okręgowa, trampkarze „Zryw" Mechaniczne pokonali kolejno: Kraśnik 3:0, Parczew 3:0, Zamość 2:0 i Lublin 3:0, awansując do eliminacji strefowych. *28 czerwiec-4 lipiec. Chorzów. Eliminacje strefowe przed centralną spartakiadą. Drużyna „Zryw" Mechaniczne Chełm w III grupie: Chełm, Kraków, Kielce, Rzeszów – Chełm kolejno pokonał: Kielce 3:0, Rzeszów 5:0 i Kraków 3:0 zdobywając I-m w grupie, i wraz z mistrzami pozostałych grup (Gdańsk, Łódź i Stalinogród) awansował do finałów w Krakowie. *12-15 lipiec. Kraków II Centralna Spartakiada Zrzeszenia Sportowego „Zryw" (ranga obecnych mistrzostw Polski młodzików-juniorów). Uczestniczyli w niej sportowcy „Zryw" Tech. Mechaniczne Chełm, i tu młodzi piłkarze-trampkarze wywalczyli brązowe medale – był to wielki sukces. ***W 1957 r.*** Zrzeszenie Sportowe „Zryw" działające wśród młodzieży szkół zawodowych zostało rozwiązane. Na tradycjach Zrzeszenia Sportowego „Zryw" powołany został nakazem centralnym Szkolny Związek Sportowy.

Lata 1957-1961 drużyna piłki nożnej Technikum Mechanicznego w Chełmie (piłkarze „Zryw") pod patronatem już MKS, reprezentowała Chełm we wszystkich rozgrywkach, rangi: SKS, MKS, OZPN i KOSL, drużynę stanowili: ***Łogosz, Bondarenko, Kraczkowski, Lisiecki, Sowa, Rejent, Sadlak, Lipczyński, Władysiuk, Iwanicki, Mrozowski, Marciszewski, Zielonko, Gorajnow, Zagajewski, Malinowski, Głębocki, Piątek, Lubelski i Glista, opiekunem i trenerem był Cz. Ściubak.***

****Na zdjęciu: brązowi medaliści trampkarze SZ „Zryw" Chełm przy Tech. Mech. Sukces ten osiągnęli w finałach III Centralnej Spartakiady Zrzeszenia „Zryw w Krakowie 12-15 VII 1956 r. m. in.: Gromek, Głębocki, Bondarenko, Mielniczuk, Glista, Sadlak, Lipczyński, Zagajewski, Piątek, Zielonko, Łogosz, Kraczkowski, Marciszewski, Władysiuk, Iwaniuk, Gorajnow, Sowa, Lisiecki, Rejent i Malinowski pod opieką trenera Cz. Ściubaka.***

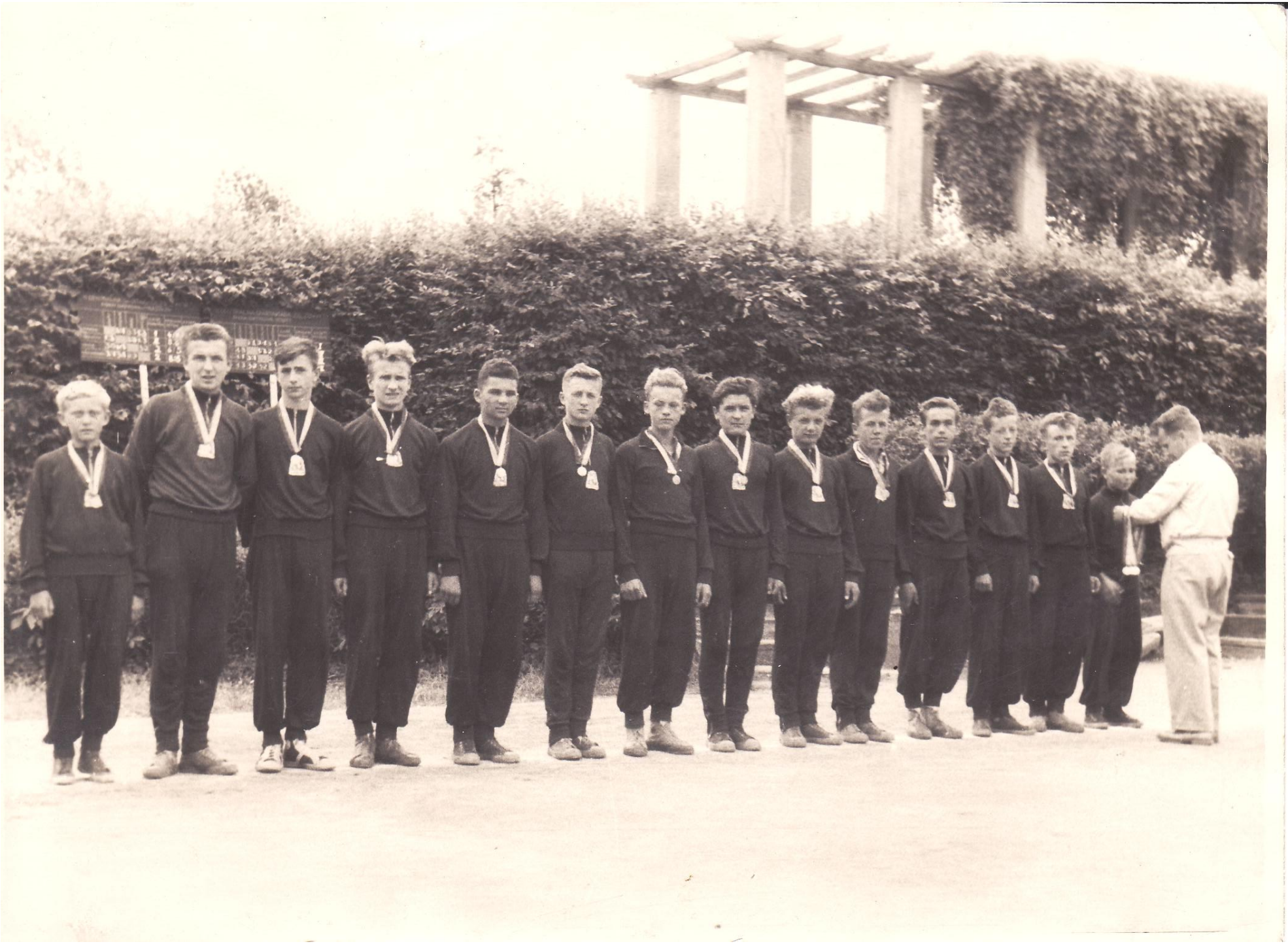

Rozdział IV – Lata 1955 – 2010

W 1949 r. GKKF, wprowadził nowe struktury w zarządzaniu *(kulturą fizyczną)* sportem ***(które obowiązywały do wiosny 1956 r.)*** w oparciu o Zrzeszenia-*Związki Zawodowe,* w wyniku czego powstały zrzeszenia sportowe: ***Związkowiec, Spójnia, Sparta, Start.*** W Chełmie działały już ***KS: „Kolejarz", „Start", „Spójnia", „Związkowiec", „Sparta".*** Kluby te statutowo zrzeszały środowiska robotniczo-rzemieślnicze. Patronat finansowy nad nimi objęło od ***1952 r. Zrzeszenie Sportowe „Start"*** a pośrednio *Centralny Związek Spółdzielczości Pracy.* W skutek przemian jakie dokonywały się w Polsce w zarządzaniu robotniczym ruchem sportowym przez Zrzeszenia Sportowe i Związki Zawodowe w\w KS działające w starych strukturach traciły statut, i nie miały racji bytu. Zaistniała sytuacja miała też istotny wpływ na dalsze losy m. in. kolejowych KS w Polsce, w tym „Kolejarza" Chełm.

Przy Centralnej Radzie Związków Zawodowych *(wojewódzkich-miejskich komisjach związków zawodowych),* powołano społeczne Rady Kultury Fizycznej i Turystyki, tworząc nowy etap w rozwoju kultury fizycznej wśród ludzi pracy miast. Po 1953 r. sytuacja klubów pogorszyła się. W związku z nowym nurtem, zaistniała w Chełmie potrzeba zastanowienia się nad dalszym losem kultury fizycznej i jej formami działania w mieście i powiecie, tak w sporcie ukierunkowanym jak i w masowym ruchu wychowania fizycznego i rekreacji.

W ***lipcu 1953 r.*** inspiracją chełmskich działaczy: związkowego-(sportowego) ***Zygmunta Berezy*** i kultury fizycznej ***Stanisława Karwowskiego, Zygmunta Berezeckiego i Jerzego Kwiatkowskiego,*** doszło w mieszkaniu S. Karwowskiego przy ul. Obłońskiej 9 w Chełmie do pierwszego spotkania sportowego, były dalsze spotkania, a od ***1954 r.*** już z członkami ***MKKF i PPRN WO w Chełmie*** (jednak wszelkie próby powołania nowego klubu miejskiego odłożono ***do 1955 r., do końca rozgrywek w LOZPN)***.

W konsekwencji, mając na uwadze wszelkie problemy, kultury fizycznej Chełma, gremium, podczas kolejnego już zebrania w dniu ***20 sierpnia 1955 r., powołało Między-Zakładowy Klub Sportowy „Chełmianka" Chełm*** w pionie Zrzeszenia Sportowego „Start". Powołania Klubu dokonano w Gmachu im. PKWN w biurze ***Miejskiego Komitetu Kultury Fizycznej,*** w gronie założycielskim byli:

- działacze sportowi: ***Zygmunt Bereza,***
Stanisław Karwowski,
Zygmunt Berezecki,
Marian Malec,
Waldemar Kursa,
Herman Sawicki,
Józef Wosiński,
Jan Grzela,
Czesław Małdachowski,
Henryk Derlak,
Władysław Szajwaj,
Kazimierz Koszełowicz,

- członkowie etatowi MKKF: Stanisław Wichrowski ,
Jan Ornatowski ,

- członkowie społeczni MKKF: Stanisław Dulski Urząd Pocztowy,
Jan Nafalski Związek Samopomoc Chłopska,
Antoni Skalmierski Urząd Pocztowy,
Jerzy Kwiatkowski Przew. KS „Spójnia" Nr 176,
Bolesław Wirski Liceum Pedagogiczne,
Edward Przybyłowicz PO „SP",
Stanisław Kubiak Wojsko Polskie,
Stanisław Durko ZS „Gwardia" i
Kazimierz Możdżeński KS ZZK „Kolejarz".

Prezesem Klubu został ***Władysław Szajwaj, biuro klubu i sekcji piłki nożnej mieściło się przy ul. Związku Walki Młodych 3 w Chełmie.***

Po zakończeniu sezonu piłkarskiego ***1955 r.*****:** działające w Chełmie kluby-(koła) sportowe oraz sekcje piłki nożnej: ***KS ZZK „Kolejarz" Chełm od 1944/45; KS „Związkowiec" Chełm od 1949, KS „Start" Chełm od 1952; KS „Spójnia" Chełm od 1953 i KS „Sparta" Chełm od 1953.***

Bez zmian prowadził działalność ***Wojskowy KS „Gwardia" Chełm,*** przy Chełmskim Oddziale Wojsk Ochrony Pogranicza powołany w ***1946 r.,*** na wniosek D-cy Garnizonu (po odejściu z Chełma w tymże roku Oficerskiej Szkoły Artylerii a wraz z nią ***WKS „OSA"***).

Między-Zakładowy KS „Chełmianka" Chełm, miał rozwiązać problemy chełmskiej kultury fizycznej biorąc pod uwagę wszystkie grupy wiekowe ludności miejskiej i okolicy. Aby działalność KS „Chełmianki" miała charakter, masowy przystąpiono do budowy obiektów sportowych, za które były odpowiedzialne poszczególne najbogatsze zakłady pracy klasy robotniczej. Przy budowie stadionu im. PKWN (chluby i dumy miasta), pracowali w czynie wszyscy, przede wszystkim młodzieżowe hufce „Służba Polsce", „Junacy" i młodzież zakładów które wspierały Klub. Na obiektach, miały prowadzić działalność sekcje sportowe: piłki nożnej, podnoszenia ciężarów, koszykówki, siatkówki, szachów, tenisa stołowego, tenisa ziemnego, hokeja na lodzie i pływacka. Z ramienia władz miejskich zajęcie sportowe w poszczególnych sekcjach mieli prowadzić sprawdzeni-zasłużeni chełmianie-trenerzy: ***Marian Malec tenis stołowy, Waldemar Kursa i Józef Wosiński piłka nożna, Stanisław Karwowski pływanie i hokej na lodzie, Herman Sawicki tenis ziemny, Czesław Małdachowski i Zygmunt Berezecki siatkówka.***

Wkrótce czas zweryfikował idee i możliwości M-Z KS „Chełmianki". Wiele zakładów przemysłowych nie wywiązało się z obietnic inwestycyjnych. Spowodowało to, że budowa wielu obiektów sportowych została przerwana lub ciągnęła się latami. W wyniku takiej sytuacji, wiele sekcji z braku bazy szkoleniowej, warunków rozwoju i perspektywicznego specjalistycznego szkolenia szukało nowych możliwości w innych klubach jednosekcyjnych. Jedynie sekcja piłki nożnej, przetrwała do końca (pod pierwotną nazwą KS „Chełmianka"), mając wzloty i upadki, ku akceptacji miejscowych kibiców, nie zawsze władz miejskich.

W efekcie końcowym M-Z KS „Chełmianka" Chełm, jako tworzony początkowo kombinat sportu robotniczego w Chełmie nie zdał egzaminu. Najszybciej został wybudowany w Chełmie stadion sportowy im. PKWN, z boiskiem do piłki nożnej i bieżnią lekkoatletyczną oraz kortem do tenisa i skromnym zapleczem rekreacyjno-sportowym – nadzór nad stadionem sprawował Miejski Ośrodek Sportu Turystyki i Wypoczynku w Chełmie.

Chełm, wiosna 1954 r. drużyna piłkarska KS „Start" Chełm (na dawnym boisku wojskowym przy ul. Hrubieszowskiej w Chełmie). Od prawej stoją: Syczuk, Kochański, Biernacki, Kursa, Durko, Mazur, Wosiński, Dżaman, Fedoniuk, Sieciechowicz i Wójcik. (z chwila rozwiązania klubu) Od 1955 r. pierwsza reprezentacja „Chełmianki" Chełm (również 1955-1957 pierwszy skład.

Drużyna juniorów

(najważniejsze fakty) –

1949 – ***W marcu 1949 r. Stanisław Karwowski wspierany przez Jana Ornatowskiego i Antoniego Skalmierskiego, powołał w Chełmie (jako już prezes klubu) Klub Sportowy „Związkowiec" a przy nim dwie sekcje bokserską i piłki nożnej (od 1952 r. pod patronatem Zrzeszenia Sportowego „Start").*** W tym czasie S. Karwowski pełnił funkcję sekretarza Powiatowej Rady Sportu przy Powiatowej Radzie Związków Zawodowych w Chełmie. ***Biuro Klubu mieściło się w lokalu (tzw. dawnej Resursy) w którym też mieścił się Powiatowy Dom Kultury przy ul. Lubelskiej 2.*** Działalność sekcji przerastały finanse klubu. *Problemy narastały, dlatego też jesienią 1951 r. sekcja piłki nożnej odłączyła się. W wyniku czego w styczniu 1952 r. powstał piłkarski KS „Start".*

1952 – *(*wskutek przemian jakie dokonywały się w Polsce w zarządzaniu robotniczym ruchem sportowym przez Zrzeszenia- Związki Zawodowe)* ***W styczniu 1952 r. (już jako nowi prezesi) Jan Ornatowski i Antoni Skalmierski, powołali w Chełmie Klub Sportowy „Start" z jedyną sekcją piłki nożnej***, w pionie Zrzeszenia Sportowego „Start", (w chwili powołania biuro klubu jak wyżej ze ***„Związkowcem")***. Drużyna piłkarska jeszcze jako ***„Związkowiec"*** prowadziła boje w lidze L.OZPN, a od 1952 r. już jako ***„Start".*** Po 1953 r. sytuacja klubów pogorszyła się. Dlatego też *(dość dobrze prosperująca w pionie bogatego Zrzeszenia Sportowego Start)* ***piłkarska drużyna „Startu",*** przejęła najlepszych piłkarzy rozpadającego się ***od 1953 r. KS ZZK „Kolejarz".*** Należy wspomnieć, że w latach ***1954 i 1955*** piłkarska drużyna ***„Startu", dobrze sobie radziła w rozgrywkach L. OZPN okręgówki,*** a najlepszą drużynę w tym czasie tworzyli: ***Józef Wosiński, Ryszard Syczuk, Janusz Mazur, Stanisław Kochański, Leon Biernacki, Henryk Głąb, Tadeusz Sachadel, Waldemar Kursa, Edward Dżaman, Durko, Sieciechowicz Wójcik i Fedoniuk.*** Drużyna trenowała sama na obiektach SKS „Zdrów", SKS „Czarniecczycy", „Kolejarza" i własnym placu.

1955 – ***20 sierpnia 1955 r. powołano Między-Zakładowy KS „Chełmianka" Chełm.*** Kierownik drużyny sekcji piłki nożnej Zygmunt Berezecki, gospodarz Stanisław Dulski, I-trener Józef Wosiński (był też zawodnikiem), barwy czarno-czerwone (przejęte po piłkarzach „Startu"), treningi rozpoczęło 60 zawodników, zgłoszenie do LOZPN. Biuro mieściło się przy ul. Związku Walki Młodych 3 w Chełmie. Pierwszą drużynę sekcji piłki nożnej przy M-Z KS „Chełmianka" Chełm utworzyli Józef Wosiński i Waldemar Kursa, a stanowili ją zawodnicy rozwiązanych KS „Start" Chełm i KS ZZK „Kolejarz" Chełm: ***Biernacki, Syczuk, Kursa, Durko, Mazur, Wosiński, Dżaman, Fedoniuk, Sieciechowicz, Wójcik, Głąb.*** Treningi (z braku boiska) odbywały się na boiskach KS ZZK „Kolejarza", WKS „Gwardii", SKS „Czarniecczyków" i SKS „Zdrów" w Chełmie. ***M-Z KS „Chełmianka" i sekcja piłki nożnej,*** podlegała w tym czasie, finansowo organizacyjnie i merytorycznie pod ***Miejski Komitet Kultury Fizycznej w Chełmie*** (zwierzchnictwo polityczne – partia i magistrat)**.** *Kl. M-W rzeszowsko-lubelska: 10-Gwardia; lubelska kl. A: 11-Gwardia II i 12 Kolejarz; grupa chełmska: 3-Start i 10-Sparta.

****Powołanie M-Z KS „Chełmianki" Chełm, miało miejsce w specyficznym okresie w Polsce w zarządzaniu kulturą fizyczną 1949-1956. Zostały (na wzór ZSRR) w tym czasie rozwiązane związki sportowe (odbierając klubom ich tradycje nazwy i barwy) a zastąpiono je Zrzeszeniami, które nie sprawdziły się w rzeczywistości (przykład: właściwą nazwę „Chełmianka" zastąpiono do zmian w jesieni 1956 r. nazwą od Zrzeszenia Sportowego w tym przypadku „Start" Chełm).***

1956 – ***Jesień 1956 r.*** Na fali odnowy zapoczątkowane zostały zmiany polityczno-społeczne w zarządzaniu kulturą fizyczną w Polsce. Chełmski działacz sportowy ***Zygmunt Berezecki*** awansował do LOZPN do Zarządu Wydziału Gier i Dyscypliny. *Nadeszła niezbyt pomyślna wiadomość do Chełma z Sekcji Piłki Nożnej GKKF z Warszawy, o odebraniu chełmskiej „Gwardii" – za jakieś wcześniejsze „machlojki" – prawa udziału w rozgrywkach ligi międzywojewódzkiej rzeszowsko-lubelskiej i cofnięcie drużyny do klasy „A"*. Rozpoczęły się kontakty sportowe naszych województw przygranicznych z radzieckimi obwodami sąsiedniej Ukrainy i Białorusi a piłki nożnej w szczególności. W roku tym (***Chełmianka jako ZS) „Start"*** grała w niższej kl. L.OZPN. ***Lubelską kl. A: wygrała Gwardia.***

1957 – W Sekcji Piłki Nożnej lubelskiego WKKF, po reorganizacji i reaktywowaniu, L. OZPN (w 1956 r. było ponad 100-kół sportowych-piłkarskich), zgłosiły się do niego 32-kluby, które uzyskały osobowość prawną, w tym w lipcu 2-kluby chełmskie: ***Wojskowy KS „Gwardia" i Między-Zakładowy KS „Chełmianka"***, które uzyskały osobowość prawną. Każda drużyna ligi okręgowej i kl."A" musiała mieć juniorów grających w okręgowym systemie rozgrywek. Powołano też (wiosną) własną lubelską: 8-zespołową ligę okręgową, w której znalazła się ***Gwardia,*** i 12-zespołową kl. A: w której znalazł się m. in. ***Start Chełm, też LZS Lubartów, Budowlani Puławy, Kolejarz Izbica itd.; a już po zmianach powrócono do dawnych nazw i zamiast np. Startu Chełm – wg sprawozdania L.OZPN widnieją dawne nazwy Chełmianka dalej: Lewart Lubartów, Wisła Puławy, Ruch Izbica itd.*** *(tak się też stało w całej Polsce)***.** Na koniec sezonu ***1957***: w okręgówce ***3-Gwardia***, a w kl. A ***2-Chełmianka.***

1958 – Awans ***„Chełmianki"*** do okręgówki wywalczyli: ***Kochański, Łogosz, Mazur, Tyczyński, Zawadzki, Ciemiński, Kursa, Tywoniuk, Ostrowski, Głąb, Komenda, Iwaniuk, Dżaman, Biegalski, Skiba i Drewniakowski.*** Dnia ***17 czerwca 1958 r. zmiana nazwy Klubu na Miejski Klub Sportowy „Chełmianka" Chełm***. W województwie Lubelskim bawił zespół „Vismut" (z NRD), który rozegrał w Chełmie mecz z ***Chełmianką***, wynik 2:2. Okręgówka ***7-Gwardia, 9-Chełmianka***.

*W związku z awansem ***Chełmnianki*** do okręgówki *(i na fali dalszego usportowienia chełmskiej społeczności)***,** odbyło się zebranie zarządu klubu i władz miejskich. W wyniku czego, wydano odezwę do chełmskiej społeczności następującej treści: – w celu zwiększenia wpływów i wprowadzenia dalszej stabilizacji zarządzania sferą chełmskiej kultury fizycznej postanowiono, że: ***1. KS „Chełmianka" (1955) zajmie się ukierunkowanym szkoleniem młodzieży i dorosłych i sportem wyczynowym; 2. Towarzystwo Krzewienia Kultury Fizycznej (1957) zajmie się robotniczym i miejskim sportem masowym i rekreacją; 3. Ludowe Zespoły Sportowe (1952) zajmą się wiejską kulturą fizyczną i 4. Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze (1950) zajmie się robotniczym i miejskim masowym ruchem turystycznym w mieście i powiecie.***

1959 – W L. OZPN zmiany, priorytet szkolenie młodzieży, dla większej popularyzacji wprowadzono *Młodzieżową Odznakę PZPN*. Okręgówka ***10-Gwardia,*** kl. „A" ***7-Chełmianka.*** Kl. „B" rozgrywała mistrzostwa w 3-grupach; grupa Zamojsko-Chełmska, chełmskie drużyny w środku: ***Gwardia II, Chełmianka, Kolejarz****-(1955-1962 drużyna amatorska resztki po rozwiązanym w 1955 r. KS ZZK „Kolejarz").* Drużynę ***Chełmianki*** tworzyli: ***bramkarze: R. Trylewicz (23 lata) i S. Kochański (34); obrońcy: J. Mazur (24), L. Tyczyński (26) i T. Kraczkowski (24); pomoc: A. Chromik (25) i J. Gajdemski (18); atak: M. Kucharski (25), L. Bobowicz (21), B.Marszał (20), R. Iwaniuk***

(23 lata), W. Zmełty (18 lat) i W. Władysiuk (23); rezerwa: A. Ostrowski (25), B. Sachadel (22) i A. Daniel (18), trener Józef Wosiński, opiekun sekcji K. Koszełowicz.

1960 – Szukając rozwiązań finansowych ***12 sierpnia 1960 r. dalsza zmiana nazwy Klubu na Spółdzielczy Klub Sportowy „Chełmianka" Chełm. Chełmianka*** w składzie: ***bramka: Łogosz, Kochański; obrona: Mazur, Iwaniuk, Zawadzki, Sikora, Bochniak; pomoc: Gajdemski, Dżaman, Kraczkowski; atak: Bobowicz, Chromik, Marszał, Władysiuk, Głąb; rezerwa: Szczurek, Ostrowski, trener Józef Wosiński. Wrócili do klubu: Władysiuk (ukończył AWF), Iwaniuk (z KS „Unii" Lublin), Mazur (z WKS „Gwardii" Chełm) i Chromik (z KS „Motor" Lublin).*** L.OZPN utworzył 4-podokręgi, Biała Podlaska, Łuków, Chełm i Zamość. Utworzono 5-nowych ośrodków szkoleniowych dla przyszłych i aktualnych trenerów i instruktorów. W Chełmie szefem ośrodka został ***J. Wosiński*** (trener II klasy). ***Chełmianka*** powróciła do okręgówki, kl. A. ***6-Gwardia.***

1961 – System jesień-wiosna okręgówka ***7-Chełmianka,*** kl. A ***1-Gwardia*** i awans do okręgówki, natomiast ***13-Kolejarz-(w\g L.OZPN, Kolejarz zdegradowany w 1961 r. przestał istnieć, łącząc się z Chełmianką).*** Skład ***Chełmianki: Kochański, Mazur, Tyczyński, Kraczkowski, Chromik, Dżaman, Bobowicz, Marszał, Iwaniuk, Zmełty, Władysiuk, trener J. Wosiński.*** *Należy wspomnieć, że w tym czasie w Chełmie w obu jednostkach wojskowych istniały drużyny piłkarskie – ***pn. Pocisk i Radar,*** które prowadziły boje w niższych klasach, jednak nie miały wpływu na poziom piłki nożnej w Chełmie. W Chełmie rozegrano 2-mecze: w pierwszym reprezentacja Łucka pokonał reprezentację Chełma 1:0 (0:0), w drużynie wystąpili zawodnicy ***Gwardii i Chełmianki –*** w drugim II ligowy KS „Wołyń" Łuck pokonał reprezentację Chełma 1:0, w drużynie wystąpili zawodnicy ***Gwardia-Pocisk i Chełmianki.*** Mecze odbyły się na boisku im. PKWN. W reprezentacji Chełma w obu meczach wystąpili: ***Filipiak, Mazur, Iwaniuk, Fiuk, Tymiński, Chromik, Bobowicz, Stodulski, Pietruszka, Władysiuk, Madej i Pulikowski.*** **Z resztek amatorskiej drużyny* ***KKS „Kolejarz" (1955-1961) i „Chełmianki",*** *po wielu pertraktacjach dla ratowania piłkarstwa w Chełmie,utworzono dnia* ***20 lipca 1961 r. Kolejowy Klub Sportowy „Chełmianka" Chełm.*** Prezesem Klubu został Polak, kapitanem sportowym drużyny Łupkowski a kierownikiem sekcji piłki nożnej Koszełowicz. Zlikwidowano (istniejące w ramach starego klubu) sekcje koszykówki i lekkiej atletyki, a utrzymano i rozszerzono sekcje: piłki nożnej, siatkówki, kolarską, tenisa stołowego i szachów, powołano też sekcję bokserską. Biuro ***Kolejowego KS „Chełmianki"*** w Gmachu im. PKWN. Pomoc z ramienia PKP niósł dyrektor DOKP Skutkiewicz (zmienne były losy piłkarzy „Chełmianki").

1962 – Sezon ***1961\62*** okręgówka ***7-Gwardia, 12-Chełmianka***: ***Życzek, Ciemiński, Iwaniuk, Tyczyński, Gajdemski, Stokalski, Bobowicz, Marszał, Gromek, Zmełty, Szczurek, Trylewicz, Zynek, Mazur, Sochadel, Kuźmicz, Raćkowicz, Marszał i obiecujący junior Zbigniew Trześniewski, trener Józef Wosiński.*** Wiosna ***1962*** okręgówka ***8-Gwardia, 11-Chełmianka*** (spadek do kl. B). Pierwszy poważny kryzys w ruchu kultury fizycznej i sportu w Chełmie, a piłki nożnej w szczególności, wynikłe też spadkiem „Chełmianki" do najniższej ligi. Na skargi do LOZPN, władze wzięły za punkt honoru, pomóc drużynie.

*

1963 – Okręgówka ***7-Gwardia,*** kl. A ***10-Chełmianka*** a ***14-Gwardia II***. ***1964 –*** Okręgówka ***8-Gwardia. 1965 –*** Okręgówka ***12-Gwardia***. Sezon ***1956\66*** najlepsi w obu grupach kl. A: to *Avia-II, Orlęta Łuków,* ***Chełmianka*** i *Budowlani Lublin.* ****WKS***

„Gwardia" Chełm, jesienią 1965 r. zawiesiła swoją działalność do 1976 r. (w tym czasie na sukces drużyny pracowali ***Jan Smyda i Antoni Maślanka). 1966\67*** – Okręgówka ***4-Chełmianka***, kl. A. gr. „Południe" ***4-Chełmianka II. 1967\68*** – Okręgówka ***9-Chełmianka.***

*

1969 – Po dalszych zmianach od ***22 kwietnia 1969 r. organizacyjnie Klub podlegał Federacji Budowlanych i nowa nazwa – Budowlani Klub Sportowy „Chełmianka" Chełm,*** biuro w Dziale Socjalnym Lubelskich Zakładów Przemysłu Cementowego w Chełmie ul. 22 Lipca 2 w Chełmie. Prezesem Klubu (i kierownikiem drużyny) był znany działacz sportowy ***Henryk Derlak.*** Klub posiadał sekcje: piłki nożnej, tenisa ziemnego i stołowego, podnoszenia ciężarów, koszykówki, hokeja na lodzie. Kierownikiem drużyny był Czesław Błasiak, I-trenerem Bronisław Buszta trenerem kl. "A" Zbigniew Władysiuk, trenerem ligi juniorów Józef Wosiński, opiekunem juniorów Jan Dudziak, czynnych 71 zawodników. Mecze na boisku WKS „Gwardii" i stadionie PKWN w Chełmie. Dalej kryzys finansowy, szkoleniowy i wychowawczy. *(Klub był wspomagany przez KP PZPR, PKKFiT, Jednostkę WOP i ze środków społecznych).* W lipcu na boiskach Lublina i województwa rozegrano turniej międzynarodowy o „Puchar Przyjaźni", wygrała Lublinianka, ***5-Chełmianka*** pokonała ***Vasas*** Debreczyn. Drużynę stanowili: ***Ryszard Stańkowski, Jan Orłowski, Jerzy Chmielewski, Wiesław Tomala, Jan Gajdemski, Mieczysław Olewiński, Zbigniew Trześniewski, Jerzy Czarnecki, Zbigniew Władysiuk, Stanisław Trześniewski, Jan Kunefał, Andrzej Gruszka, Marek Chodulski, Ryszard Kononiuk, Zbigniew Naklicki, Ryszard Błasiak, drużynę prowadził instruktor W. Kursa.***

*

1973 – (***1972\1973) Chełmianka*** wywalczyła tytuł mistrzowski w klasie okręgowej w składzie: ***Czarnecki, Trześniewski, Olewiński, Gruszka, Wilkosz, Orłowski, Tomala, Gajdemski, Dynysiuk, Iwanek, Bundz, Kononiuk, Nowak, Stańkowski, Pasek, Błasiak, Chmielewski, drużynę prowadził W. Kursa.***

1.Chełmianka…… 40 pkt. w 26 meczach;
2.Podlasie Biała Podlaska…36;
3.Avia Świdnik…….....35;
4.Unia Hrubieszów;
5.Sygnał Lublin;
6.Lublinianka II;
7.Hetman Zamość, 8.Motor II, 9.Łada Biłgoraj, 10.Tur Milejów, 11.Tomasovia, 12.Stal II Kraśnik, 13.Opolanka, 14.Kolejarz Małaszewicze.

*W dniach ***5-7 sierpnia 1973 r.*** mistrzowie ligi okręgowej L.OZPN (i jako lider woj. lubelskiego) drużyna piłkarska KS ***„Chełmianki",*** gościła w Pińsku ZSRR, tu rozegrała mecz towarzyski z miejscową drużyna ***„Prypeć Pińsk"***. Była to oficjalna państwowa wizyta woj. lubelskiego PRL, delegacji chełmskiej przewodniczył Andrzej Benginow z Miejskiego Komitetu Kultury Fizycznej i Sportu. Podczas wizyty były spotkania i zwiedzanie okolicy. Mecz zakończył się wynikiem 3:3, dla chełmian bramki zdobyli ***K. Pasek (dwie) i A. Nowak.*** Chełmianie wystąpili w składzie: ***Wiesław Tomala, Ryszard Stańkowski, Jerzy Wilkosz, Roman Szpakowski, Jerzy Chmielewski, Krzysztof Pasek, Stanisław Jwanek, Mieczysław Olewiński, Zbigniew Trześniewski, Alfred Nowak, Krzysztof Bundz, Andrzej Gruszka, Jan Dynysiuk, Ryszard Kononiuk, Stanisław Kowalczyk, Jan Gajdemski i Jan Orłowski.*** Drużynę prowadził Waldemar Kursa, a

koordynatorem z ramienia L.OZPN był E. Mecgier. *Wspomnieć należy, iż wcześniej ***3 sierpnia 1973 r. „Chełmianka”*** rozegrała towarzyski mecz w Brześciu z tamtejszym II-ligowym ***„Spartakiem-Bugiem” Brześć,*** zakończony wynikiem 1:1 (0:1), a bramkę dla ***„Chełmianki”*** zdobył K. Pasek. „Chełmianka” wystąpiła jak w w\w składzie.

1974 – ***Chełmianka*** w okręgówce. Reorganizacja finansowo-organizacyjna, ***25 lutego 1974 r. rozwiązano KS „Chełmianka” Chełm, na rzecz Ludowego KS „Gryf” Chełm w pionie WKZZ Federacji Budowlanych.*** Wkrótce po decyzjach reorganizacyjnych, dnia ***2 kwietnia 1974 r. powołano Robotniczo-Ludowy KS „Zjednoczeni” Chełm (z połączenia KS „Chełmianka” Chełm i LZS „Gryf” Chełm).*** W okręgówce jako ***Zjednoczeni,*** drużynę stanowili: ***Czarnecki, Stańkowski, Wilkosz, Chmielewski, Orłowski, Tomala, Błasiak, Iwanek, Olewiński, Trześniewski, Bundz, Kononiuk, Pasek, Dynysiuk, Gruszka, Dąbek, Nowak i Jędruszczak (Jan Gajdemski zakończył karierę).***

1975 – Nowy podział administracyjny kraju. Lubelszczyznę podzielono na cztery województwa – w tym chełmskie, sprawy piłki nożnej na razie powierzono SPN WFS Lublin. Klasę wojewódzką przemianowano na międzywojewódzką, a między-powiatową na okręgową (nadal w 2 grupach). Tylko nowe klasy wojewódzkie – dwie grupy w Lubelskim i po jednej w trzech pozostałych nowych województwach w tym chełmskim – powierzono lokalnym społecznym sekcjom piłki nożnej, dawnym podokręgom. ***Zjednoczeni*** w kl. M-W. Powstał OZPN w Chełmie. Drużynę piłkarską w tym czasie stanowili: ***Stańkowski, Dynysiuk, Wilkosz, Orłowski, Świder, Góra, Iwanek, Pasek, Bundz, Nowicki i Nowak.***

1976 – Szukając dalszych rozwiązań, ***6 stycznia 1976 r. powołano Robotniczy KS „Chełmianka” Chełm.*** W skład Zarządu Klubu oprócz przedstawicieli Chełmskich Zakładów Obuwia (jako głównego patrona-sponsora) weszli delegaci z Chełmskiego Oddziału: WOP, WSS „Społem”, PHS, ZPOW, REDP, PKS, FMR „Agrometr” oraz WPBK. Powołano sekcje: piłki nożnej, tenisa stołowego, strzelecką, piłki siatkowej i piłki ręcznej (piłkę nożną i tenis stołowy przejęto ***z Robotniczo-Ludowego KS „Zjednoczeni” Chełm). 6-Chełmianka*** w centralnej kl. M-W, a drużynę stanowili: ***Stańkowski, Dynysiuk, Wilkosz, Orłowski, Świder, Góra, Iwanek, Pasek, Bundz, Nowicki i Nowak.*** ***W marcu 1976 r.*** grupa działaczy wywodząca się z kadry zawodowej Nadbużańskiej Brygady WOP w Chełmie zawiązała ***Koło Sportowe z sekcją piłki nożnej***, (czyli reaktywuje po przerwie od ***1965 r.***) ***WKS „Gwardię” Chełm***. W ***1977 r. Gwardia*** w kl. „A” a w ***1978-1981*** kl. M-W. *W ***1976 r.*** powołano w Chełmie ***Wojewódzką Federacje Sportu,*** w wyniku reorganizacji struktur sportu wyczynowego i wysokokwalifikowanego. Jako wiodącą organizację w chełmskim ruchu sportowym. Podstawowym zadaniem Federacji było przygotowanie chełmskiego sportu do udziału we wszystkich zawodach. *Od tego roku w Federacji Sportu był zrzeszony jako klub, KS „Chełmianka” i jako związek OZPN.*

*

1977-78 – Kl. M-W. **7-*Chełmianka*. *1979\1980.*** Okręgówka „Wisła” przed ***Chełmianką,*** drużyny te przegrały swoje szanse na awans w barażach. ***1980\81*** w kl. okręgowej grupy chełmsko-zamojskiej zwyciężyła ***Chełmianka. 1981-82*** – Przed sezonem ekstraklasy, wyjazdowo, piłkarze RKS „Motor” Lublin, pokonali w Chełmie wicemistrza Danii drużynę BK Kopenhaga 4:1. Od ***1982 r.*** następuje organizacyjno-sportowy rozwój drużyny piłkarskiej ***WKS „Gwardii”*** Chełm, powołano zarząd, który

kierowany przez prezesa klubu ***płk Aleksandra Grzesiuka*** prężnie działał, aktywnie pomagali mjr Henryk Reja, kpt. Andrzej Musioł i Czesław Kowalski. Swoim wielkim doświadczeniem służył (trener, działacz, selekcjoner, twórca dawnej drużyny piłkarskiej KS „Gwardii") ***Jan Smyda. 1982\1983*** III-liga ***Chełmianka*** (w.11 i j.7), ***1983\1984,*** III-liga 12-***Chełmianka*** i spadek do kl. międzyokręgowej. *W ***1984 r. Stanisław Kuflewski*** wybrany na 4-letnią kadencję prezesem Chełmskiego OZPN, dotychczas funkcje tę pełnił ***Konstanty Starobrat***, jako pierwszy od powstania OZPN od 1976 r., w Chełmie.

*

1986 – Prezesem ***WKS „Gwardii" płk Henryk Makowski –*** rozbudowano sekcję piłki nożnej: seniorzy, juniorzy, spartakiadowa, szkoleniowcami grup zostali: mjr Henryk Reja, kpt. Andrzej Musioł, Piotr Kalisio, Marek Sikora i Zbigniew Trześniewski. Jesień 1986 ***Chełmianka"*** w środku III-ligi – ***ostatnie 3-lata funkcjonowania Chełmianki.*** Pisała prasa o ***Chełmiance:*** *„było uwłaczające wszelkim normom działalności sportowej oraz dyscyplinie wychowawczo-szkoleniowej" (co się działo w klubie),* wiele krytyki padło też z różnych stron pod adresem klubu i piłkarzy, a przede wszystkim też władz partyjnych i miejskich miasta, o porzucenie klubu na pastwę „***nieodpowiedzialnych działaczy"***. Dlatego też po wielu debatach i dyskusjach; ****16 grudnia 1985 r. w ramach reorganizacji zjazd KS „Chełmianka" Chełm,*** wybrano zarząd na 4-letnią kadencję, i ***przyjęto starą nazwę Robotniczy Klub Sportowy „Chełmianka" Chełm*** barwy biało-zielone, biuro przy ul. Wojsławickiej 8 F (przy Zakładach Obuwia) w Chełmie. ***Trenerzy: I-Jerzy Chachuła, II-Edward Niedźwiecki, III-Zbigniew Trześniewski (jun. st.); Stanisław Iwanek (jun. mł.); trampkarze: Mieczysław Olewiński, Marian Olszak i Zygmunt Korzeniowski. *Bramkarze: Leszek Borkowski (1955); Zbigniew Ryszkiewicz (1960); Krzysztof Bondziach (1963) Obrońcy: Dariusz Harasimiuk (1966); Krzysztof Harasimiuk (1964); Tomasz Kursa (1966); Zbigniew Lepionka (1963); Adam Mazurek (1969) (reprezentant Polski juniorów); Mariusz Dolecki (1962); Sławomir Stadnicki (1964); Artur Waseńczuk (1969); Bogdan Tymochowicz (1963) Pomocnicy: Paweł Łapiński (1969); Mirosław Neckar (1967); Robert Neckar (1965); Bogdan Brożek (1957) kapitan drużyny; Tomasz Witkowski (1962) Atakujący: Alfred Nowak (1956); Jan Mikłaszewski (1959); Mariusz Sulima (1965); Artur Dąbrowski (1969) i Sławomir Jeleń (1967).*** *„Jeszcze żadna dyscyplina sportowa w Chełmie poza zapasami, nigdy nie miała stworzonych tak doskonałych warunków jak piłka nożna w tym czasie" – „Klubu którego problemy w codziennym działaniu będą problemami nie tylko działaczy klubowych, lecz także i władz polityczno-administracyjnych miasta, a jednocześnie będzie Klubem wizytówką piłkarską miasta i województwa dostarczycielem dobrych widowisk piłkarskich i przynoszącym kibicom dożo satysfakcji".*

1987 – *(1987\1988)* III-liga ***9-Chełmianka*** i ***14-Gwardia.*** Dalej prezesem ***Gwardii płk Henryk Makowski,*** kierownikiem klubu st. sierż. Jan Smyda, trenerem Adam Nakonieczny, drużynę stanowili: ***Tadeusz Tomasik, Andrzej Bielecki, Włodzimierz Bartoś, Janusz Żuk, Ryszard Jasiński, Dariusz Ostrowski, Jerzy Piskała i Ireneusz Suchowierzch,*** w szkoleniu Z. Trześniewski zastąpił po rezygnacji H. Reję *(Jan Smyda zrezygnował z pracy, ze względu na stan zdrowia, obowiązki kierownika klubu przyjął Władysław Gacki).* ***24-26 czerwca 1987 r.,*** piłkarze ***Gwardii*** rozegrali dwumecz z drużyną KS „Torpedo" Łuck (II-liga ZSRR), przegrane u siebie 1:0 i na wyjeździe 3:1.

1988 – *4-10 lipca 1988 r.,* w Chełmskiej Nadbużańskiej Brygadzie WOP turniej ogólnopolski o Puchar Redakcji „Granica". Piłkarze WKS „Gwardii" Chełm, wygrali

grupę z Krosnem 3:1 i Koszalinem 2:1, w półfinale pokonali Kętrzyn 2:1. W finale z Przemyślem 0:0, dogrywka 0:0, rzuty karne i 6:5 dla ***WKS „Gwardii" Chełm i puchar. Gwardia*** rozegrała mecze z drużynami ZSRR, dwa z „Dynamo" Brześć i dwa z „Torpedo" Łuck: 15 maj Brześć wygrana 3:1, Chełm przegrana 2:1, 8 wrzesień Chełm przegrana z Łuckiem 0:1, październik Łuck przegrana 2:1. III-liga ***8-Chełmianka, 13-Gwardia i*** spadek.

1989 – 26 lutego ***Gwardia*** uczestniczyła w turnieju o „Białą Piłkę" w którym wypadła dobrze, zajęła I-miejsce i zdobyła puchar oraz indywidualne wyróżnienia dla zawodników. Rozegrano też mecz pomiędzy ***Gwardią*** i ***Chełmianką*** zakończony remisem. W kl. M-W (po 13-kolejkach jesieni) ***5-Gwardia.***

1990 – *Przekształcenia ustrojowe i braki finansowe weryfikowały polski sport, wiele KS zostało rozwiązanych, a drużyny wycofywały się z rozgrywek.* Drużyna ***Gwardii bramkarze: Rafał Dudzik, Robert Kubik i Paweł Wieczerza; obrońcy: Robert Rokita, Stanisław Markowski, Jacek Muzyk, Andrzej Skwarczyński, Andrzej Staśko, Dariusz Matejczyk, Jacek Kłos, Piotr Ekiert, Mariusz Łuszczyk i Andrzej Podlewski; napastnicy, rozgrywając, pomocnicy: Paweł Matysiak, Paweł Gajoch, Marcin Oryszko, Dariusz Zielmachowicz, Marek Kokotowski, Wiesław Szymański, Jerzy Piskuła, Mirosław Mikłasz, Artur Majówka, Wojciech Iwaniuk, Andrzej Piotrowski, Paweł Piskor.*** Sezon ***1989\1990*** grupy kl. M-W ***3-Gwardia*** i 4-***Chełmianka***.

1991 – W tym roku ze względu na spiętrzone problemy ***KS „Chełmianka" Chełm drużyna piłki nożnej została oficjalnie rozwiązana*** *i nie wystartowała do rozgrywek rundy wiosennej 1991-1992 a* ***Gwardia*** wiosna ***1991-1992*** III-liga. Prezesem Chełmskiego OZPN na lata 1988-1991 został Ryszard Jankowski, a na lata 1991-1995 Jerzy Murawski.

1992 – Po upadłościowej reformie ***WKS „Gwardii" (i rozwiązaniu Chełmianki)*** – ***od 13 lipca 1992 r. już jako Miejski Klub Sportowy „Granica" Chełm*** z jedyną w tym czasie w Chełmie sekcją piłki nożnej. Ze względów proceduralnych konieczna zmiana ***z Gwardii na Granica.*** Prezesem ***Granicy*** został kpt. Jan Markowski, z-ca kom. Straży Granicznej w Chełmie, a wice Jerzy Murawski, trenerem Stanisław Cybulski asystentem Leszek Borkowski, kierownikiem drużyny Andrzej Łapiński kierownikiem sekcji Henryk Reja. ***Granica*** rozpoczęła rozgrywki III-ligi ***1992\1993*** w składzie: ***J. Płoszaj, G. Kotoński, J. Matysek, R. Czapka, A. Mazurek, P. Pawlak, D. Buciński, J. Gajewski, A. Kołodziejski, Cz. Figurski, J. Kanclerowicz, M. Tomasiewicz, A. Sterniczuk, M. Albrecht, G. Wardziński, R. Wołejszo i A. Kamiński. Trenerami grup juniorów zostali: Mieczysław Olewiński i Adam Nakonieczny.*** *„Nie oznaczało to wcale, że zupełnie odcięto się od wojska. Dzięki przychylnemu spojrzeniu na futbolowe sprawy D-cy Nadbużańskiego Oddziału Straży Granicznej, ppłk Józefa Biedronia. MKS „Granica" nadal funkcjonować będzie w oparciu o resort MSW, jednak ciężar kosztów utrzymania poniosą sponsorzy: „Univip", „ZPOW", „PSS", Wytwórnia Wód Gazowych „Źródełko Pana Gajewskiego".* *Zostały utworzone przy „Granicy" dwa zespoły juniorów i zgłoszone do L OZPN ligi-makroregionalnej juniorów, w dwóch kategoriach wiekowych, juniorów starszych i juniorów młodszych. Liga juniorów ma na celu wyłonienie drużyny uczestniczącej w walce o tytuł „Mistrza Polski" juniorów. Trenerami grup byli: Mieczysław Olewiński i Adam Nakonieczny. Końcowa tabela rozgrywek mistrzowski, L OZPN – za sezon 1992-1993, III-Liga – 11. „Granica" 29 21-31. Makroregion – juniorzy starsi 7-miejsce, juniorzy młodsi 4-miejsce.

1993 – *III-liga sezonu 1993-1994.* Po raz pierwszy w historii chełmskiej piłki nożnej, trampkarze ***Granicy*** grali w Międzynarodowym Turnieju Trampkarzy w Płocku na zaproszenie Fundacji Piłkarstwa Młodzieżowego, w którym uczestniczyły drużyn m. in. „Karpaty" Lwów, „Zawisza" Bydgoszcz, „Stoczniowiec" Gdańsk, „"Petrochemia" Płock, „Widzew" Łódź i „Bałtyk" Gdynia – zajęli ostatecznie 9-miejsce, a w ostatnim meczu pokonali rzutami karnymi swych rówieśników z „Widzewa" Łódź 6:5. Wśród najlepszych zawodników turnieju wyróżnionych przez organizatorów znaleźli się 2-zawodnicy ***Granicy***: ***Bartosz Bocheński i Sebastian Domiński.*** Piłkarzy ***Granicy*** (od momentu powstania klubu) zwykło się w Chełmie uważać za żołnierzy Straży Granicznej. Tymczasem w obecnej ***Granicy*** trenuje ich zaledwie siedmiu. Reszta, czyli 158 piłkarzy grających w sześciu drużynach, stanowią cywile. Przede wszystkim juniorzy i trampkarze. Boisko przy ul. Lubelskiej, oddane do dyspozycji klubu, (zaniedbane i niszczejące). Klub podlega władzom samorządowym, do których należy również stadion miejski przy ul. I-Pułku Szwoleżerów. Działaczom ***Granicy*** udało się pozyskać grono sponsorów, którym leży na sercu dobro chełmskiej piłki nożnej.

1994 – I-trenerem ***Granicy*** był ***Waldemar Wiatr, kadrę stanowili: Paweł Dwojcyn, Robert Marciniak, Władysław Kuraś, Adam Mazurek, Jacek Kołodziejski, Rafał Smalcerz, Marek Szewczyk, Sławomir Gniadysz, Dariusz Kamola, Artur Bożyk, Jacek Płoszaj, Jarosław Samolej, Jacek Ziarkowski, Zenon Komar, Zbigniew Leśnicki, Paweł Zajączkowski, Artur Szlendak, Piotr Wasilewski, Dariusz Dybowski, Artur Hrycaj.*** *W L.OZPN utworzono klasy M-O chełmsko-zamojską i bialsko-siedlecką. W III-lidze drużyny ***Granicy i Zadrzew Zawadówka.*** *Hasłem Granicy w Chełmie nowego sezonu ligowego to - w Chełmie idzie młodość.* *Od 5 stycznia 1995 r., nowym prezesem ***Granicy*** został ***Jerzy Olchowski (sponsor drużyny), wice. Jerzy Murawski. III-liga obroniona.*** *14 czerwiec 1995 r. (Wola Uhruska) „finał pucharu Polski" na szczeblu wojewódzkim. Droga do finału ***Granicy***: wolny los, z Granicą II Chełm 9:1, z Granicą Dorohusk 8:1. W finale „chełmskim pucharu" Granica pokonała Kłos Okszów 2:0.

MKS GRANICA 1995 r. *Góra od lewej:A.Bożyk, R.Mazurek, R.Sikora S.Dranicki,K.Tarkowski, J. Marciniak, *Środkowy rząd: II-trener P.Moliński, Prezes Jerzy Olchowski (sponsor- Hurtownia Arkadia), P.Zajączkowski, A.Delwo, N.Mosur, Z.Leśnicki, J.Słomka-członek zarządu, *Dolny rząd: A.Słomka, W.Junko, S.Świadysz, S.Wnuk, Jerzy Murawski - wice prezes do spraw organizacyjnych.

1996 – 5-rok ***Granicy*** w III-lidze, trenerem Roman Pokora (ze Lwowa), zespół stanowili: ***Rafał Mazurek, Jacek Ziarkowski, Rafał Sikora, Adam Delwo, Siergiej Dranicki, Krzysztof Tarkowski, Stanisław Szewczyk, Andrzej Łapiński, Jan Słomka, Paweł Zajączkowski, Tomek Herman, Sławomir Świadysz, Zbigniew Leśnicki, Artur Bożyk, Arkadiusz Słomka, Wojciech Junko, Sebastian Wnuk, Jacek Płoszaj.*** Spadek ***Granicy*** do IV-ligi tzw. międzywojewódzkiej – kłopoty finansowe. *Na ratunek ***Granicy*** 13 marca ***1996 r.*** w siedzibie klubu przy ul. Lubelskiej (stadion) spotkanie z sympatykami piłki nożnej w mieście (z udziałem władz OZPN). *Za rozwój piłki nożnej w Chełmie i regionie Jerzy Murawski zaproszony na uroczystości jubileuszowe z okazji 75-lecia L. OZPN Lublin 27 listopada 1997 r. ****Granica*** zdobyła mistrzostwo IV-ligi grupy chełmsko-zamojskiej w sezonie ***1997\1998.*** Niestety w walce o wejście do III-ligi nie udało się, w 2-meczu barażowym ze „Spartakusem" Daleszyce (kieleckie) porażki 2:3 i 2:5, to przesądziło o losach drużyny. *Ostatni sezon ***1998\1999*** IV Liga ***Granicy,*** braki finansowe, zaczęło się psuć w klubie, zmieniały się też władze klubowe, dla ***Granicy*** sezon niepomyślny.

1999 – Wiosenna runda ***1998\99*** IV-liga ***Granica*** na końcu tabeli, do jesiennej nie wystartowała. Faktycznie ***wiosna 1999 r. był to koniec Miejskiego Klubu Sportowego „Granica" Chełm i jej sekcji piłki nożnej – klub został rozwiązany.*** *Grupa chełmskich działaczy, przewidując los ***Granicy,*** postanowiła reaktywować rozwiązany w 1991 r. KS „Chełmianka" Chełm – i powołuje ***latem 15 lipca 1999 r.*** (klub pod nazwą) ***Chełmski Klub Sportowy z jedyną sekcją piłki nożnej*** (przejmując większość zawodników „Granicy"), jednocześnie wchodząc w jesienną rundę ***1999 r.,*** do rozgrywek ligowych kl. okręgowej pod nazwą ***Chełmski Klub Sportowy***. Prezesem klubu został Anatol Obuch, funkcje trenera objął Mirosław Żmijewski ze Świdnika. ****W okręgówce drużyna CHKS grała w sezonach 1999\2000 i 2000\2001.***

2001 – ***Awans CHKS do IV ligi,*** przywrócono też stara nazwę „Chełmianka" i od tego roku już jako ***jedno-sekcyjny Chełmski Klub Sportowy „Chełmianka" Chełm – z jedyną w tym czasie w Chełmie sekcją piłki nożnej – (***tak odrodziła się po latach ***„Chełmianka").*** Prezesem klubu został Zbigniew Matuszczak, a trenerem Przemysław Delmanowicz. Biuro mieści się na obiektach MOSIR, przy ul. I-Pułku Szwoleżerów w Chełmie – tu też mieści się stadion miejski, i jedyne boiska do meczy ligowych i zajęć treningowych. W tym czasie piłkarska drużyna seniorów ***Chełmianki,*** jest jedyną sekcją piłki nożnej na terenie miasta i piłkarską reprezentacją Chełma na zewnątrz. Finansowana jest też z dotacji Urzędu Miasta. *W sezonie ***2002\2003 Chełmianka*** grała w składzie: R. Wiącek, K. Klempka, C. Bakiera, D. Ziółkowski, Ł. Szlichtyng, T. Sąsiadek, P. Kolman, A. Kowalczuk, Ł. Brzozowiec, K. Drob, A. Kamiński, R. Podmokły, K. Wójcik, J. Konojacki, E. Czelej, R. Garwoła, A. Mazurek, K. Okoniewski, B. Mazurek, A. Dąbrowski, G. Łobaczuk, D. Wieczorek, K. Kufrejski, M. Wiatrzyk, A. Krawiec, S. Zińczuk (Ukraina).

2003 – Wiosną spadek ***Chełmianki*** z IV ligi do kl. okręgowej. Nowym prezesem od 21 lutego 2003 r. został Grzegorz Gardziński. Funkcje trenera objął Paweł Łapiński.

2004 – *Awans Chełmianki* do IV ligi w której grała nieprzerwanie do ***2010 r.***. Od ***2004 r.*** obowiązki trenera objął ***Stanisław Cybulski*** a od ***2008 r. Ukrainiec Siergiej Gacenko,*** ale III-ligi nie wywalczono. W sezonie ***2009\2010*** drużynę ponownie prowadził Paweł Łapiński – ***Chełmianka*** w tym czasie zdobyła mistrzostwo IV ligi i tym samym

wywalczyła awans do ***III ligi lubelsko-podkarpackiej.*** Prezesem do obecnej chwili jest ***Grzegorz Gardziński.***

*Skład ***Chełmianki*** który wywalczył awans do III-ligi: ***Bartłomiej Porzyc, Łukasz Szlichtyng, Łukasz Postój, Łukasz Dyczko, Dawid Wieczorek, Marek Grzywna, Kazimierz Bala, Sebastian Kogut, Łukasz Drzewicki, Mateusz Krzyżak, Tomasz Borys, Sylwester Zdunek, Kamil Drob, Marcin Kasperek, Arkadiusz Słomka, Sławomir Tatysiak, Przemysław Abramczuk, Paweł Żwirbla, Łukasz Piotrowski, Krzysztof Fajman, Mateusz Miksza.***

*Drużyny z którymi ***Chełmianka*** grała w IV Lidze i awansowała do III-ligi: ***Olender Sól, Orlęta Łuków, Start Krasnystaw, Lewart Lubartów, Lublinianka Lublin, BKS Unia Bełżyce, Orion Niedrzwica, Sparta Rejowiec, Łada Biłgoraj, Janowianka Janów Lub., Roztocze Szczebrzeszyn, Huragan Międzyrzec Podl., POM Iskra Piotrowice, Hetman Żółkiewka, Cisy Nałęczów.***

2010 – ***W czerwcu „Chełmianka" świętowała upragniony awans do III-ligi.*** W ***lipcu 2010 r.*** trenera P. Łapińskiego zastąpił trener ***Waldemar Wiater*** z Lublina.

*Drużyny III-ligi lubelsko-podkarpackiej z którymi będzie grała drużyna ***CHKS „Chełmianka":***

- (lubelskie) – „Górnik" Łęczna S.A., GPTS „Avia" Świdnik, KS „Wisła" Puławy, KS „Zartmet Olender" Sól, MKS „Podlasie" Biała Podlaska, MKS „Stal" Poniatowa, TKS „Tomasovia" Tomaszów Lub.;

- (podkarpackie) –„Unia" Nowa Sarzyna, „Izolator" Boguchwała, „Karpaty" Krosno, „Polonia" Przemyśl, „Siarka" Tarnobrzeg, „Stal" Mielec, „Stal" Sanok, LKS „Partyzant" Targowiska.

**

Z chwilą awansu drużyny piłkarskiej „Chełmianki" do III-ligi, obowiązki Prezesa Chełmskiego Okręgowego Związku Piłki Nożnej – pełnił Anatol Obuch.

*

Do wybitnych działaczy społecznych chełmskiej piłki nożnej – którzy już odeszli – należy zaliczyć, twórcę chełmskiej organizacji sędziowskiej Alfreda Ostrowskiego, sędziego i działacza OZPN Michała Jarmułowicza, Romana Maciejewskiego, Piotra Czarneckiego – bo dzięki ich działalności chełmska piłka nożna mogła przetrwać różne koleje dziejów.

Drużyna piłki nożnej CHKS „Chełmianka" Chełm

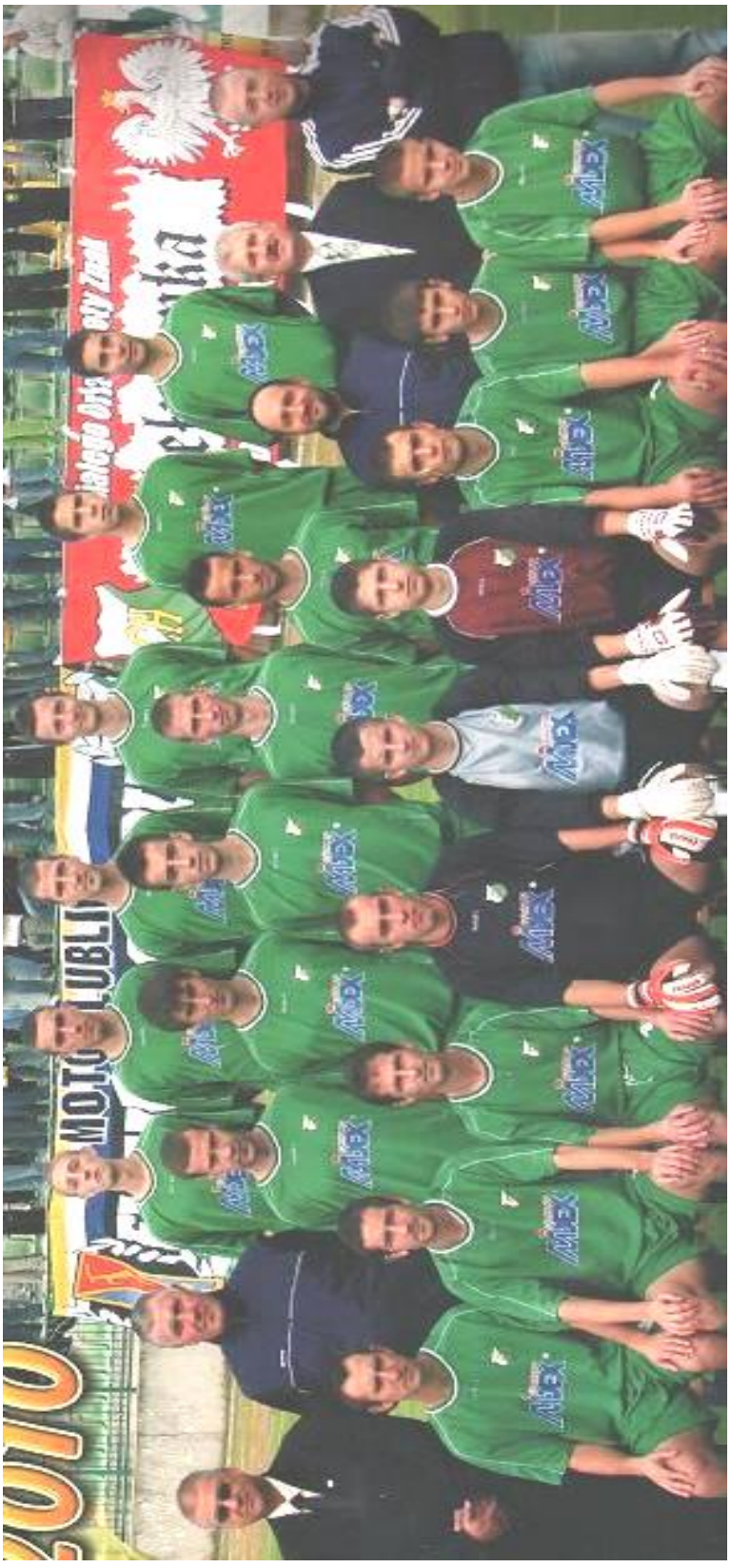

****W górnym rzędzie od lewej: Ł. Postój, Ł.Dyczko, D.Wieczorek, M.Grzywna, K.Bala, S.Kogut.***

****W środkowym rzędzie od lewej: kierownik klubu A. Wrona, trener bramkarzy D. Pawlak, Ł.Drzewicki, M.Krzyżak, T.Borys, S.Zdunek, K.Drob, trener P. Łapiński, prezes klubu G. Gardziński, członek rady nadzorczej kierownik drużyny K. Zieliński.***

****W dolnym rzędzie od lewej: M. Kasperek, A.Słomka, S.Tatysiak, B.Porzyc, Ł.Szlichtyng, P.Abramczuk, K.Fajman, P.Żwirbla, Ł.Piotrowski.***

Bibliografia:

Źródła i opracowania –

1.Archiwum Państwowe w Lublinie, *Oddział w Chełmie.*
2.Berezecki Z.; (H. Derlak) – archiwum prywatne; wywiady.
3.Janczykowski K. P. – archiwum prywatne.
4.Gruszka A. – archiwum prywatne; wywiady.
5.Karwowski Stanisław – archiwum prywatne; wywiady.
6.Kozłowski W. A. *Dzieje kultury fizycznej na ziemi chełmskiej,* Chełm 1994.
7.Kozłowski W. A. *Życie sportowe w Chełmie w latach 1918-1939*, Chełm 2004.
8.Kronika KS ZZK *„Kolejarz”* Chełm.
9.Kronika *„Czarniecczyków”.*
10.Kronika SKS *„Zdrów”.*
11.Kronika SKS ZS *„Zryw”* przy Technikum Mechanicznym w Chełmie.
12.*„Kronika Nadbużańska”* 1933-1939
13.Kursa W. – archiwum prywatne; wywiady.
14.Lipoński W. *Humanistyczna Encyklopedia Sportu* Warszawa 1987.
15.Murawski J. – archiwum prywatne; wywiady.
16.Puchowski J. – archiwum prywatne; wywiady.
17.Tuszyński B. *Prasa i Sport 1881-1981*, Warszawa 1981.
18.Wirski-(Kruczek) Z. B. – archiwum prywatne (sprawy Seminarzystów).
19.Wosiński J. – archiwum prywatne; wywiady.
20.*„Zwierciadła”* 1923-1932
21.Jaczynowski L., *Organizacje i Stowarzyszenia*, Warszawa 1997.
22.A. Wawrzycki, *75 lat L.OZPN zarys historii piłki nożnej na Lubelszczyźnie 1922-1997.*

Aneks –

Twórcy chełmskiego piłkarstwa po 1945 r.

1.Zygmunt Berezecki
2.Henryk Derlak
3.Waldemar Kursa
4.Jan Smyda
5.Józef Wosiński

Zygmunt Berezecki (1918-2001) ***sportowiec, trener, działacz sportowy, społecznik.***

Urodził się 18 stycznia 1918 r. w Chełmie w rodzinie mieszczańskiej, wyznania rzy.-kat. Był synem Symeona Zygmunta i Marii z d. Derkacz. Wychowany był w duchu patriotycznych wartości narodowych i szacunku do pracy.

Edukację rozpoczął w szkole powszechnej, następnie w Gimnazjum im. S. Czarnieckiego w Chełmie, które ukończył w 1938 r. Był dzieckiem sprawnym i uzdolnionym ruchowo. Wyróżniał się na lekcjach wychowania fizycznego i zajęciach sportowych. Dlatego też reprezentował szkołę i Szkolne Koło Sportowe „Czarniecczycy" w lekkiej atletyce i grach zespołowych w międzyszkolnych zawodach sportowych. Należał do Szkolnego Hufca PW i drużyny harcerskiej. Uczestniczył też w wędrówkach organizowanych przez Szkolne Koło SKKT im. W. Pola.

Zafascynowała go piłka nożna, grał w nią od dzieciństwa na dzielnicowych podwórkach. Należał do chełmskiej piłkarskiej drużyny dzielnicowego koła sportowego. Następnie grał w szkolnej drużynie piłkarskiej SKS „Czarniecczycy". Od 1935 r. był reprezentantem drużyny sekcji piłki nożnej Klubu Sportowego „Kolejowe Przysposobienie Wojskowe". KS „KPW" uczestniczył w rozgrywkach w: lubelskiej lidze OZPN, o puchar Zrzeszenia KPW i puchar DOKP. Od 1937 r. działał w tzw. grupie entuzjastów tworzących sportowe życie w Chełmie. Po ukończeniu Gimnazjum „Czarniecczyków", aż do wybuchu II wojny we wrześniu 1939 r. pracował w państwowej klinkierni w Izbicy na stanowisku rachmistrza.

W czasie okupacji pozostał z rodziną w Chełmie i pracował na odcinku rejonu PKP Chełm, jako robotnik i malarz. Pod koniec 1940 r. wraz z kolegami pozostałymi w Chełmie, stworzył konspiracyjną działalność sportową. Związek małżeński zawarł 30 listopada 1940 r. w Chełmie z Marią Pietraszewską. Z tego związku mieli dwoje dzieci, Janusza i Barbarę.

Mimo represji władz okupacyjnych, doprowadził wraz z kolegami, do trzech meczy piłkarskich w Chełmie w 1942 r. i 1943 r., w których też uczestniczył jako zawodnik. Przeciwnikami byli niemieccy żołnierze-wartownicy obozów jenieckich założonych przez Niemców w Chełmie, grup pracy – Wasserwirtschaft i Baudienst. Mecze zostały rozegrane, na boisku KS „KPW" obok dworca kolejowego i na boisku wojskowego szpitala i składnicy przy ul. Hrubieszowskiej. Był również współorganizatorem i uczestnikiem konspiracyjnych mistrzostw Chełma w ping-ponga w okresie okupacji, zorganizowanych w warsztacie mechanicznym rodziny Malców.

Po wyzwoleniu uzupełnił swoje wykształcenie. Dnia 5 maja 1945 r. w Radomiu przed komisją Kuratorium Oświaty Szkolnej uzyskał świadectwo dojrzałości. Był w chełmskiej grupie reaktywującej powojenny sport robotniczy. Rozmiłowany w sporcie, w

wolnym Chełmie wraz z kolegami-sportowcami, reaktywował dawny kolejowy KS „KPW". W wyniku czego na przełomie 1944\1945 r. (na bazie dawnego „KPW") powołał przy Związku Zawodowych Kolejarzy KS „Kolejarz" Chełm – (który w latach 1945-1955 miał wielkie zasługi w popularyzacji sportu, a piłki nożnej w szczególności w Chełmie powiecie i na Lubelszczyźnie, a drużyna piłki nożnej KS „Kolejarz" Chełm należała do najlepszych na Lubelszczyźnie, prowadziła też boje o wejście do II ligi państwowej).

W tym czasie był trenerem i zawodnikiem drużyny piłkarskiej KS „Kolejarz" i należał do najlepszych zawodników-piłkarzy. Reprezentował też sekcję ping-ponga KS „Kolejarz" w rozgrywkach okręgowych, (działalność „Kolejarza" w latach 1944-1955, dała chełmskiemu społeczeństwu wielki patriotyzm i romantyzm epoki pierwszych lat powojennych).

Od 1947 r. rozpoczął pracę w Centrali Tekstylnej, następnie w Przedsiębiorstwie MHD, piastował tu kolejno funkcję kierownika sklepu i hurtowni oraz dyrektora handlowego. W 1953 r. awansował do Lublina, do Zarządu Wojewódzkiego MHD. Brał udział w szkoleniach specjalistycznych organizowanych przez Polską Centralę Handlu i Spółdzielczego Sportu.

Pracując w Centrali Tekstylnej, powołał przy Hurtowni (1953) KS „Spójnia" Chełm, przy którym działały prężnie sekcje: kolarska, piłki nożnej, siatkówki i ping-ponga, a dla dzieci powołał świetlicę środowiskową, do której uczęszczały dzieci biedne i oczekujące pomocy. Był prezesem, trenerem, opiekunem i sponsorem KS „Spójnia". Największym osiągnięciem „Spójni" Chełm było zdobycie wiosną 1955 r. w Warszawie dwóch tytułów „Mistrza Polski Spółdzielczości Pracy" w siatkówce i w ping-ponga. W obu dyscyplinach wystąpił jako zawodnik, trener, sponsor i opiekun. Za osiągnięcia sportowe i wychowawcze został powołany do Władz Centralnych Federacji Sportowej „Spójnia", (pod koniec 1955 r. w ramach centralnej reorganizacji ZS „Spójnia" zmieniła nazwę i została rozwiązana).

Latem 1955 r. skorzystał z propozycji i objął stanowisko sekretarza Chełmskiego KS Zrzeszenia „Sparta", w Pionie Spółdzielczości Pracy „Start", w tym czasie pracował w Spółdzielni PSS „Społem" w Chełmie. Natomiast jesienią 1955 r., współtworzył i był w zarządzie KS „Chełmianka" Chełm. Był też w zarządzie Lubelskiego OZPN.

Od 1950 r. działał w Wojewódzkim Komitecie Kultury Fizycznej w Lublinie. W 1952 r. otrzymał (dożywotnią) honorową legitymację nr 35. Upoważniała go do sędziowania meczy piłki nożnej klasy powiatowej i bezpłatnego wstępu na imprezy sportowe.

Od 1967 r. był w Lubelskim Komitecie Kultury Fizycznej i Turystyki i Komitecie FJN. Jako mąż zaufania od 1982 r. był ławnikiem Sądu Rejonowego w Chełmie. Będąc na emeryturze udzielał się sportowo. Występował też jako zawodnik w meczach weteranów Chełm-Lublin z piłki nożnej i ping-ponga.

Za działalność otrzymał: „Złoty Krzyż Zasługi", „Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski" i złote odznaki stowarzyszeń sportowych, do których należał. Po przejściu na emeryturę grał w brydża, uprawiał turystykę pieszą i rowerowa oraz tenis stołowy.

Zmarł 10 marca 2001 r. i został pochowany na zabytkowym Cmentarzu przy ul. Lwowskiej w Chełmie.

Źródła i opracowania: Wywiad z Zygmuntem Berezeckim Chełm 1985 r.; Archiwum rodzinne kwerenda Chełm 2002 r.; Wywiad z synem Januszem Chełm 2002 r.; Życiorys Z. Berezeckiego; *Kronika Sportowa KS ZZK „Kolejarz" Chełm lata 1944-1955.*; W.A. Kozłowski, *Dzieje Kultury Fizycznej na Ziemi Chełmskiej,* Chełm 1994 r.; W.A. Kozłowski, *Zasłużeni chełmianie dla kultury fizycznej, słownik biograficzny, część pierwsza,* Chełm 2007; **Biogram ten już się ukazał w kwartalniku „Wychowanie fizyczne i sport" w 2004 r. ze skróconym aparatem naukowym – opracował W.A. Kozłowski.*

*

Henryk Derlak (1928-1987) ***piłkarz nożny, działacz sportowy i związkowy***

Urodził się 15 lutego 1928 r. w miejscowości Alojzów, syn Władysława i Jadwigi. Edukację rozpoczął w szkole powszechnej kontynuował (po wyzwoleniu) w szkole średniej w Chełmie. Grał w chełmskiej dzielnicowo-podwórkowej następnie okręgowej drużynie piłkarskiej. Był w grupie reaktywującej powojenne życie sportowe w Chełmie.

Przez cały czas pracy zawodowej był związany z Pionem Spółdzielczości Pracy – Związku Zawodowego Pracowników Handlu i Spółdzielczości (PSS, MHD, Hurtownia Tekstylna itd.) awansując od pracownika poprzez członka i prezesa zarządu do dyrektora (ZZPHiS w Polsce) – Oddział Przedsiębiorstwa MHD w Chełmie.

Od 1948 r. rozpoczął działalność w ramach Związku Robotniczych Stowarzyszeń Sportowych Oddział w Chełmie na mocy którego została utworzona Międzyzwiązkowa Rada Kultury Fizycznej i Sportu – (miała wpływ na powstawanie zrzeszeń sportowych poszczególnych związków zawodowych skupiające kluby sportowe działające przy zakładach pracy). Współtworzył związkowe koła-kluby sportowe „Związkowiec" i „Sparta" w Chełmie.

Od 1952 r. działacz związkowy ZS Start i współtwórca rekreacyjno-sportowego ruchu w środowisku spółdzielczości pracy i rzemiosła w Chełmie. Uczestniczył w szkoleniach specjalistycznych organizowanych przez Polską Centralę Handlu i Spółdzielczego Sportu.

W 1953 r. powołał w Chełmie w gronie, KS „Spójnię" w Pionie Spółdzielczości przy Chełmskiej Hurtowni Tekstylnej z sekcjami piłki siatkowej i tenisa stołowego oraz pion gier świetlicowych – realizowany w świetlicy zakładowej PSS przy ul. Łącznej w Chełmie. Świetlica była pierwszym rekreacyjnym obiektem dla pracowników i członków środowiska spółdzielczości pracy – określona też „świetlicą środowiskową" bo uczęszczały do niej dzieci biedne i oczekujące pomocy.

Największym osiągnięciem KS „Spójni" Chełm, było zdobycie w Warszawie latem 1955 r. dwóch tytułów Mistrza Polski Spółdzielczości Pracy – przez drużyny siatkówki i ping-ponga.

Jesienią 1955 r. w gronie, powołał MZ KS „Chełmianka" Chełm w pionie ZS Start – który miał rozwiązać najważniejsze problemy chełmskiej kultury fizycznej – współtworzył też pierwszą drużynę piłkarską „Chełmianki".

W 1969 r. w ramach reorganizacji finansowej przenosi KS „Chełmiankę" pod patronat Federacji Budowlanych. W latach 1969-1974 pełnił funkcję prezesa KS „Chełmianki" i opiekuna drużyny piłkarskiej – w której odpowiadał za dyscyplinę sportową.

Był żonaty, miał dzieci. Po przejściu na emeryturę, udzielał się społecznie i sportowo w Chełmie i regionie. Za działalność otrzymał wiele nagród i dyplomów.

Zmarł 2 sierpnia 1987 r. w Chełmie i został pochowany na Cmentarzu Komunalnym przy ul. Mościckiego w Chełmie.

Źródła i opracowania: **APLOCH; Prasa sportowa; Na podstawie archiwum Z. Berezeckiego przyjaciela – obaj działacze związkowo-sportowi; W.A.Kozłowski Zasłużeni Chełmianie dla kultury fizycznej, słownik biograficzny, część druga, Chełm 2009.*

*

Waldemar Alfred Kursa (1931-1995) ***sportowiec, trener, działacz sportowy.***

Urodził się 16 grudnia 1931 r. w Zamościu. Był synem Jana (oficera WP) i Krystyny z d. Właź (pracowała w handlu).

Edukację rozpoczął w Szkole Podstawowej kontynuował ją w Gimnazjum im. Jana Zamojskiego w Zamościu, następnie w I LO „Czarniecczyków" w Chełmie. Jako uczeń i sportowiec „Czarniecczyk" był w grupie inicjatywnej, reaktywującej w Chełmie powojenne życie sportowe szkolne, międzyszkolne i miejskie. Otrzymał uprawnienia „Organizatora Sportu Szkolnego". Maturę zdał w 1951 r. Był dobrym sportowcem, reprezentował I LO i Chełm w lekkiej atletyce, koszykówce i boksie. Po uzyskaniu matury przez pewien czas pracował w I LO „Czarniecczyków", jako nauczyciel wychowania fizycznego.

W latach 1949-1952 był zawodnikiem sekcji bokserskiej KS „Związkowiec" Chełm, reprezentował miasto w turniejach, pucharach i meczach ligowych na ringach LOZB. Walczył w wadze średniej, odnosił wiele zwycięstw.

Kształcił się też w Lublinie na UMCS, ukończył dwa lata studiów na wydziale prawa. Gdy studiował reprezentował AZS w koszykówce i lekkiej atletyce. Był mistrzem akademickim w chodzie na 10km.

Od 1951 r., reprezentował KS „Kolejarz" Chełm w koszykówce i piłce nożnej. Od tej chwili piłka nożna stała się jego pasją. Należał do grona najlepszych piłkarzy w Chełmie i na Lubelszczyźnie. Drużyn piłkarska KS „Kolejarz", jako mistrz LOZPN prowadziła boje o wejście do II ligi państwowej. Jako reprezentant sekcji piłki nożnej i koszykówki grał w meczach rangi, „Puchar Miasta", DOKP i Federacji Kolejarz.

Związek małżeński zawarł 24 grudnia 1954 r. w USC w Chełmie z Barbarą Matuniak. Z tego związku mieli i wychowali troje dzieci: Małgorzatę-Sylwię, Sławomira-Remigiusza i Tomasza-Wojciecha.

Od 1954 r., był reprezentantem drużyny piłkarskiej KS „Start" Chełm, a od 1955 r. MZ-KS „Chełmianka" Chełm i jej drugim trenerem. Po zakończeniu kariery zawodniczej oprócz pracy zawodowej, wykonywał zawód trenera piłki nożnej, prowadził drużyny piłkarskie: MZKS „Chełmiankę" Chełm, WKS „Gwardię" Chełm, „Nadbużankę" Wola Uhruska i KS „Zadrzew" Zawadówka. Wszystkie te drużyny gdy je prowadził osiągały znaczące sukcesy. W MZ-KS „Chełmianka" w gronie działaczy opiniował pracę szkoleniową z młodzieżą. Sponsorował też akcje na rzecz rozwoju młodzieżowego sportu, a piłki nożnej w szczególności w Chełmie.

Od 1 lutego 1964 r. pełnił funkcję (pierwszego) kierownika Miejskiego Ośrodka Sportu, Turystyki i Wypoczynku w Chełmie. Z racji tej funkcji odpowiadał, za organizowanie życia sportowego chełmian jak i okolicy. Od 1969 r. kształcił się w Warszawie na AWF (studia zaoczne) ukończył kilka semestrów. W obu przypadkach UMCS i AWF, przerwanie studiów nastąpiło z powodów politycznych.

Był członkiem: OZPN, PZW, WZ LZS i WOPR. Posiadał specjalną kartę pływacką (i żółty czepek). Otrzymał następujące odznaczenia: Srebrna odznaka honorowa PZPN, Zasłużony działacz kultury fizycznej, Jubileuszowa odznaka 50-lecia LOZPN, Brązowa

odznaka honorowa LZS, Brązowa odznaka zasłużony działacz kultury fizycznej i Zasłużony dla Miasta Chełma.

Udzielał się na rzecz rozwoju sportu w Chełmie i na Lubelszczyźnie. Wciągnął też swoich synów do sportu. Sławek grał w KS „Zadrzew" Zawadówka a Tomek w KS „Chełmianka" Chełm.

Zmarł 20 marca 1995 r., i został pochowany na Cmentarzu Komunalnym w Chełmie.

Źródła i opracowania: *Wywiad z Waldemarem Kursą Chełm 1990 r.; Wywiad z żoną Barbarą, archiwum rodzinne w posiadaniu żony w Chełmie 2000-2005; W.A. Kozłowski, Dzieje kultury fizycznej na ziemi chełmskiej, Chełm 1994 r.; W.A. Kozłowski, Zasłużeni chełmianie dla kultury fizycznej, słownik biograficzny, część pierwsza, Chełm 2007.*

*

Jan Smyda (1927-1992) ***piłkarz nożny, st. sierż.-żołnierz zawodowy WP, instruktor WF i PW, organizator żołnierskiego życia sportowego, trener piłki nożnej, działacz sportowy, członek OZPN i PZPN***

Urodził się 6 listopada 1927 r. w miejscowości Kokoszka na kresach, syn Michała i Janiny. W młodości interesował się sportem, grał w miejscowej drużynie piłkarskiej. Z końcem wojny (1944 r.) związał się jako żołnierz z Wojskiem Polskim i uczestniczył w marszu wyzwalania ziem polskich – następnie los rzucił go do Chełma.

Rozkazem Dowódcy Dywizji przydzielono go, do Pułku -Oddziału WOP w Chełmie. Wkrótce ukończył szkoły i kursy sztabowe oraz oświatowo-sportowe. Uzyskał też tytuł instruktora WF i PW. Następnie prowadził w koszarach żołnierskie życie oświatowo-sportowe i usprawniające zajęcia z wychowania fizycznego, był wychowawca młodzieży.

Z czasem otrzymał przydział do pracy w Oddziałowym WKS „Gwardia" w sekcji piłki nożnej – poleceniem dowódcy pułku. Miał stworzyć drużynę piłki nożnej liczącą się w regionie, a nawet w kraju, oraz w turniejach o puchar granicy WOP. Dzięki jego pracy, drużyna piłki nożnej „Gwardii" liczyła się w L. OZPN i zdobyła na własność „Puchar Granicy".

Po sukcesach „Gwardii" był znany w regionie i kraju, otrzymał ksywy znawcy piłki nożnej, sportowca-piłkarza, selekcjonera i szperacza talentów. Następnie otrzymał tytuł trenera II- kl. uznanie w OZPN i PZPN, oraz wiele odznaczeń. Wychował wielu wspaniałych młodych ludzi piłkarzy i prawych obywateli.

Po przejściu do cywila, nadal udzielał się sportowo i społecznie w jednostce, mieście i regionie. W 1987 r. dzięki jego zaangażowaniu piłkarze „Gwardii" ponownie awansowali do III-ligi w L.OZPN, a następnie piłkarze „Granicy" odnosili sukcesy. Ze względu na zły stan zdrowia zrezygnował z dalszej działalności.

Zmarł 22 maja 1992 r. i został pochowany na Cmentarzu Komunalnym przy ul. Mościckiego w Chełmie.

Źródła i opracowania:*Kroniki WKS „Gwardii" Chełm; Prasa Sportowa, Kronika MKS „Granicy"; W.A.Kozłowski Zasłużeni Chełmianie dla kultury fizycznej, słownik biograficzny, część druga, Chełm 2009.*

*

Józef Wosiński (1923-1997) ***zawodnik i trener piłki nożnej, oficer WP, działacz sportowy, społecznik, wychowawca młodzieży .***

Urodził się 5 kwietnia 1923 r. w Białymstoku w rodzinie inteligenckiej. Był synem Jana oficera WP i Romualdy z d. Ficek. W 1927 r. rodzina zamieszkała w Grodnie z powodu służbowego przeniesienia ojca. Mieszkając w Grodnie wychowywał się na terenie koszar, stąd zainteresowanie kulturą fizyczną a sport stał się jego pasją.

Edukację rozpoczął w szkole powszechnej i kontynuował ją w Gimnazjum im. A. Mickiewicza w Grodnie. Jako uczeń gimnazjum uczestniczył w zajęciach Szkolnego Koła Sportowego i Międzyszkolnego Klubu Sportowego. W wyniku czego uczestniczył w zawodach rangi SKS i MKS oraz KOS w następujących dyscyplinach: piłce nożnej, tenisie ziemnym, ping-pongu, hokeju na lodzie, siatkówce, koszykówce i szczypiorniaku. Jako junior miał wielki talent i grał w futbolowej drużynie Klubu Sportowego Grodna i Klubu Sportowego „Jagiellonia" Białystok. Był też w kadrze okręgu juniorów.

Po wkroczeniu wojsk sowieckich do Grodna w 1939 r. rodzina w obawie przed zsyłką na sybir przeniosła się do Chełma, tu przeżyli okupację. Po wyzwoleniu – w latach 1944-1947 pełnił służbę wojskową w Warszawskim Pułku, tu otrzymał stopień porucznika.

W tym czasie był reprezentantem drużyny piłkarskiej Wojskowego Klubu Sportowego „Legia" Warszawa. Był też w grupie reaktywującej powojenną działalność WKS „Legia" Warszawa i piłki nożnej w Polsce, fakt ten uważał za nobilitację. Jako piłkarz WKS „Legia" Warszawa, uczestniczył w 1946 r. w pierwszych zawodach o mistrzostwo Wojska Polskiego w piłce nożnej", legitymując się honorową kartą uczestnika.

W kwietniu 1947 r. wrócił do Chełma. Od października 1947 r. do marca 1950 r. pracował w Chełmskim Urzędzie Miejskim. Od marca do września 1950 r. pracował w Chełmskim Rejonie Dyrekcji PKP. W okresie tym był reprezentantem drużyny piłkarskiej, KS „Kolejarz" Chełm. W latach 1945-1955 „Kolejarz" należał do najlepszych na Lubelszczyźnie i prowadził boje piłkarskie o II ligę państwową. Związał się również z grupą inicjatywną, odbudowującą powojenny sport w Chełmie. Należał do najlepszych piłkarzy i trenerów na Lubelszczyźnie.

Związek małżeński zawarł w Chełmie w 1948 r. z Ewą Jakubiec. Z tego związku mieli i wychowali troje dzieci: Józefa, Jerzego i Barbarę.

Od października 1950 r. do marca 1953 r. pracował w Mielcu w Wytwórni Sprzętu Komunikacyjnego. W okresie tym działał w Radzie Okręgowej Zrzeszenia Sportowego „Stal" w Mielcu. Był też jednocześnie zawodnikiem i instruktorem drużyny piłkarskiej Koła Sportowego „Stal" Mielec, a po kursie w Krakowie w 1952 r. trenerem II kl.

Był też członkiem Rady Trenerów PZPN i uczestniczył w centralnych kursach z zakresu piłki nożnej, wychowania fizycznego i sportu w: Warszawie, Krakowie, Lublinie i Mielcu. W 1952 r. uzyskał w Rzeszowie jako zawodnik II klasę w piłce ręcznej.

W 1953 r. powrócił do Chełma z rodziną i osiadł na stałe. Był zatrudniony kolejno w Chełmie: od 1 czerwca 1953 r. do 31 maja 1960 r. w Spółdzielni Pracy Remontowo-Budowlanej; od 1 czerwca 1960 r. do 11 maja 1961 r. w Wojewódzkim Przedsiębiorstwie Handlu Spożywczego w sekcji kadr; od 12 maja 1961 r. do 31 marca 1962 r. w Międzyzakładowym Klubie Sportowym „Chełmianka" i od 1 kwietnia 1962 r. do 31 grudnia 1981 r. w Wojewódzkiej Spółdzielni Mieszkaniowej.

Od 1954 r., był reprezentantem drużyny piłkarskiej KS „Start" Chełm. Od 1955 r. był też współtwórcą i pierwszym trenerem drużyny piłkarskiej sekcji M-Z KS „Chełmianka" Chełm. Poza pracą zawodową udzielał się również w społeczno-sportowym życiu Chełma. Przez pewien okres grał w drużynie piłkarskiej KS „Kolejarz" Chełm.

Następnie był trenerem piłki nożnej chełmskich drużyn liczących się w okręgu KS „Kolejarz" i MZKS „Chełmianka" oraz WKS „Gwardia" przy Chełmskim Oddziale Wojsk Ochrony Pogranicza.

Od 1957 r. był trenerem tylko MZKS „Chełmianka" i prowadził pierwszą drużynę i grupę juniorów. Był też odpowiedzialny za sprawy wychowawcze młodzieży. W dalszym ciągu uczestniczył w szkoleniu centralnym. W 1974 r. w Warszawie uzyskał tytuł trenera I kl. Działał też w PZPN i był w Radzie Trenerów OZPN w Lublinie. W tym czasie prowadził obozy szkoleniowo-sportowe z kadrą okręgu.

Po przejściu na emeryturę w 1981 r. w dalszym ciągu udzielał się w sporcie. Uprawiał turystykę i grał w tenisa stołowego. W MZKS „Chełmianka" w gronie działaczy opiniował pracę szkoleniową z młodzieżą. Sponsorował akcje na rzecz rozwoju młodzieżowego sportu a piłki nożnej w szczególności w Chełmie i powiecie. Posiadał honorowe złote odznaki PZPN i TKKF.

Zmarł 2 października 1997 r. i został pochowany na Cmentarzu Komunalnym w Chełmie. W dowód jago zasług dla chełmskiego sportu a piłki nożnej w szczególności, od 2005 r., są organizowane cykliczne turnieje piłki nożnej m. in. jego imienia.

Źródła i opracowania: *Kronika KKS ZZK „Kolejarz" Chełm 1944-1955; Wywiady z Józefem Wosińskim Chełm 1980 r. i 1995 r.; Wywiad z żoną Ewą Chełm 2003 r.; Archiwum rodzinne w posiadaniu żony Ewy Chełm kwerenda 2003 r.; W.A. Kozłowski, Dzieje kultury fizycznej na ziemi chełmskiej, Chełm 1994 r.; W. A. Kozłowski, Zasłużeni chełmianie dla kultury fizycznej, słownik biograficzny, część pierwsza, Chełm 2007.*

Drużyna „Chełmianki” obóz zimowy w Nowym Sączu luty 1973 r. Stoją od lewej: Stanisław Iwanek, Ryszard Stańkowski, Krzysztof Bundz, Andrzej Gruszka, Stanisław Kowalczyk, Jerzy Chmielewski, Ryszard Błasiak, Jan Gajdemski, Jerzy Wilkosz, trener Waldemar Alfred Kursa. Siedzą od lewej: Jerzy Czarnecki, Zbigniew Trześniewski, Jan Orłowski, Ryszard Kononiuk i Jan Dynysiuk.

Podsumowanie (wnioski) –

Rok 1953 – był przełomowy dla dalszych losów szczególnie chełmskiej piłki nożnej (poniekąd też i form kultury fizycznej). Na ten stan miały również wpływ centralne decyzje GKKF i Zrzeszeń Sportowych (podporządkowane ustrojowo na wzór ZSRR), powołanie ZS „Start" (1952) w środowisku robotniczym czy ZS „Zryw" (1953) wśród szkolnictwa zawodowego. Władza PRL nobilitowała klasę robotniczą i szkolnictwo zawodowe a permanentnie degradowała inteligencję i szkolnictwo ogólnokształcącego. ***W Chełmie w 1953 r. działały kluby sportowe jak: „Kolejarz", „Związkowiec", „Start", „Spójnia" i „Sparta",*** które przede wszystkim łączyła piłka nożna, kłopoty finansowe, ciągłe zmiany osobowo-zawodnicze i perspektywy upadku. ***Istniały też koła sportowe, ale tylko o zasięgu autonomii danego zakładu pracy***. ***Lata 1953-1955*** to okres ciągłego przemieszczania się zawodników-piłkarzy pomiędzy w\w klubami. Podkreślić tu fakt, że ***od 1954 r.*** najlepszą kondycję oraz stałą kadrę piłki nożnej, utrzymał jedynie ***KS „Start".*** Aby nie dopuścić, do całkowitego upadku, coraz częściej od tego roku dochodziło do spotkań w\w działaczy w celu tworzenia alternatywy i nowej wizji dla chełmskiej kultury fizycznej w tym oczywiście piłki nożnej, dorównującej choćby euforii „Kolejarza".

Rok 1955 – (musiał nastąpić, mógł być też inny) – to powołanie ***KS „Chełmianka" Chełm.*** Inne nazwy odpadły bo nie były tzw. regionalne, (jak podawał ***S. Karwowski***) wygrała nazwa, którą wybrali starzy sportowcy też i okresu międzywojennego ***Z. Berezecki i Cz. Małdachowski,*** na wzór ***Koła Sportowego „Chełmianka" powołanego w 1930 r. w Chełmie w biednej i robotniczej dzielnicy Pilichonki a zgłoszonej do rozgrywek od 1935 r.*** Powołanie ***KS „Chełmianka" (1955)*** to decyzja dobrowolna i chyba najkorzystniejsza w tym czasie, a podjęli ją właściwie jednogłośnie przedstawiciele wszystkich chełmskich klubów sportowych.

Od września 1955 r. – wobec przemian i powołania ***„Chełmianki", losy innych w\w klubów sportowych były następujące:*** *Marzec 1956 r. był końcem ***„Spójni" jako klubu sportowego – weszła w skład Koła Sportowego „Spójni" Nr 176 przy Centrali Tekstylnej w Chełmie; *„Start",*** właściwie drużynę piłkarską, wchłonęła powołana ***„Chełmianka";*** *Resztki piłkarzy rozwiązanego dawnego w 1955 r. ***„Kolejarza",*** dalej jako amatorska drużyna piłkarska istniała do 1961 r. i w tym roku połączona z ***„Chełmianką"; *„Sparta"*** jako ***klub sportowy zachowała drużynę piłki nożnej i prowadził jeszcze boje w L. OZPN w niższych klasach właściwie do 1957 r. (z danych L.OZPN),*** wspierana była też przez piłkarzy ***„Zrywu"*** Chełm. ***„Związkowiec"*** jako ***klub sportowy*** z sekcją bokserską istniał do września 1956 r., następnie ***wszedł w stan Koła Sportowego „Związkowiec" przy Poczcie Chełm.*** Należy wspomnieć, że od 1957 r. wielu piłkarzy ***„Zrywu"*** Chełm, stało się zawodnikami drużyny piłkarskiej ***„Chełmianki"***. **Właściwie w\w koła sportowe istniały do 1957 r., (wyjątek PSS i Poczta do 1963 r.); następnie od 1957 r. przekształcone w tzw. świetlice środowiskowe dla dzieci (i w tej formie działały do 1966 r.); natomiast od 1957 r. sferą życia sportowo-rekreacyjnego ogółu społeczeństwa zajęło się powołane w tym roku ***Towarzystwo Krzewienia Kultury Fizycznej,*** jako koła TKKF zastępując dawne koła sportowe.

*_**Najważniejsze w nazwie**_, w posługiwaniu się jest forma ***Klub Sportowy,*** a jego określniki jak międzyzakładowy, spółdzielczy, miejski itd., są tu właściwie zbyteczne. Zawsze najpewniej używać określenia ***klub sportowy*** i nazwa właściwa np. ***„Chełmianka”*** – chyba, że są to określenia resortowe, jak np. – ***WKS*** Wojskowy KS, czy ***AZS*** Akademicki KS, itd.

*_**Piłka nożna –**_ jako zespołowa gra i dyscyplina sportowa wchodzi w system kultury fizycznej. ***Piłka nożna –*** posiada prosty charakter specyfiki gry, dlatego mają do niej masowy dostęp w uprawianiu i dzieci i młodzież. Jak żadna z dyscyplin sportowych, piłka nożna ma zawsze wspaniałą frekwencje dzieci i młodzieży, i to jest nawet fenomen – a to jest też okres tzw. złotego wieku u dzieci i młodzieży gdzie w błyskawicznym tempie chwytają wszelkie nawyki. Jak się mają do tego sprawy wychowawcze – a tu, rola klubu, trenera itd. – i co dalej się dzieje z tą masą dzieci-młodzieży (co wy na to kluby) !!!

Reasumując: Czas zweryfikował idee i możliwości KS „Chełmianki” Chełm. Wiele zakładów nie wywiązało się z obietnic, budowa wielu obiektów ciągnęła się latami. W wyniku takiej sytuacji, wiele sekcji z braku bazy szkoleniowej, warunków rozwoju i perspektywicznego specjalistycznego szkolenia szukało nowych możliwości w innych klubach jednosekcyjnych, lub sama je tworzyła. Jedynie sekcja piłki nożnej, przetrwała do końca (pod pierwotną nazwą ***KS „Chełmianka”)***, mając wzloty i upadki, ku akceptacji nie zawsze miejscowych kibiców, nie zawsze też i władz miejskich. W efekcie końcowym ***KS „Chełmianka” Chełm, jako tworzony kombinat kultury fizycznej w Chełmie nie zdał egzaminu.***